

ΤΟΜΟΣ Β'. ΟΞΦΟΡΔΗ
Ο ΒΙΟΣ ΕΙΝΕ ΠΡΟ-
ΟΔΟΣ, ΧΡΗΣΙΜΟ-
ΠΟΙΗΣΕ ΤΟΝ, ΣΤΕΡ-
ΡΟΝ ΑΚΛΟΝΗΤΟΝ
ΣΚΟΠΟΝ ΕΠΙ ΤΑ
ΠΡΟΣΩ ΘΕΤΩΝ.

Σύγγραμμα τριμηνιαίας έκδοσιν ὑπὸ Πλάτωνος Ε. Δρακούλη.

ΤΕΤΧΟΣ F' ΑΠΡΙΛΙΟΣ.
Ο ΒΙΟΣ ΕΙΝΕ ΠΡΟ-
ΟΔΟΣ, ΕΡΕΤΝΗΣΟΝ
ΠΟΥ ΤΕΙΝΕΙ, ΠΡΙΝ
Η ΤΑΧΤΣ Ο ΗΛΙ-
ΟΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΔΥ-
ΣΜΑΣ ΤΟΥ ΚΛΙΝΗ.

Ἐρευνα

5 ΔΡΑΧΜΑΙ ΚΑΤ' ΕΤΟΣ.]

Oxford, 1905.

[ΚΑΤ' ΕΤΟΣ ΔΡΑΧΜΑΙ 5.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

Καθ' ὃν χρόνον διεξάγεται ὁ αἵματηρότατος τῶν πολέμων, τὸ ἰδεώδες τῆς εἰρήνης ἐκέρδησεν ἔδαφος λυθείσης τῆς ἀγγλορωσικῆς διενέξεως διὰ διαιτησίας. Τὸ διεθνὲς δικαστήριον ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς Ἀγγλίας κρίναν ὅτι ὁ ρώσος ναύαρχος ἀφρόνως καὶ ἀδικαιολογήτως ἐπετέθη κατὰ τῶν ἀλιευτικῶν πλοίων. Ἀπεσοβήθη δεινὴ σύρραξις καὶ μέγας πόλεμος ὅστις ἐπὶ στυγμῆν ἐθεωρήθη ἀναπόφευκτος. Κατέστη σχεδὸν ἀναπόφευκτος, καὶ θὰ ἐξερρήγνυτο ἂν μὴ ἐπροτείνετο ἡ διαιτησία, διότι ἦτο σφοδρὰ ἡ ἐξέγερσις τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοῦ ἀπεσοβήθη ὁμως διὰ τοῦ θριάμβου τῶν μετριοπαθῶν στοιχείων ὃ ἐστι διὰ τῆς σωφροσύνης. Ὅπου ὑπάρχει ἀπουσία ἢ ἀπουσία τῶν μετριοπαθῶν στοιχείων ἐκεῖ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἄνθρωπου διατρέχουσι κίνδυνον μέγαν. Εὐτυχῶς διὰ τὴν Ἀγγλίαν, διὰ τὴν Ῥωσίαν καὶ διὰ τὴν Ἄνθρωπότητα ἡ σύνεσις τῶν εἰρηνοποιῶν ἐνίκησε, τὸ μέγα ἰδεώδες τῆς διαιτησίας ἐκέρδησε καὶ οὐδενὸς ἡ τιμὴ ἐμειώθη. Τὸ ὅτι ἡ σύνεσις πάντοτε ἐν Ἀγγλίᾳ νικᾷ, καὶ κατὰ τοὺς σφοδροτέρους τῶν σάλων, τοῦτο εἶνε ἐγγύησις βελτιώσεως παντὸς ὃ,τι καταδικάσιμον νῦν ἐπικρατεῖ εἴτε ἐν Ἀγγλίᾳ εἴτε ἀλλαχοῦ. Τὴν βελτίωσιν τῶν ἀνθρωπίνων δὲν ἐγγυῶνται τὰ προγράμματα τῶν πολιτευομένων, ἅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὄξουν φιλαντίας, πανουργίας καὶ ὑστεροβουλίας, ἀλλὰ ἡ σύνεσις, ἡ μετριοπάθεια καὶ ὁ ἀλτρουισμός. Τὰ τρία ταῦτα εἶνε τὸ ἀσφαλέστερον πρόγραμμα παντὸς ἔθνους θέλοντος νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τὰ πρόσω ἐπιζῶν οἰασδήποτε διασαλεύσεως, τὰ δὲ πρωτύστερα προγράμματα τῶν πολιτευομένων εἶνε φορὰ κατὰ κρημνῶν.

Εὐρύτατον ἐνδιαφέρον ἐκίνησαν ἐν πλείσταις χώραις μεταξὺ τῶν ἀναγνωστῶν μας τὰ ἐν τῇ ΕΡΕΤΝῃ δημοσιευθέντα περὶ τῶν φαινομένων τοῦ πνευματισμοῦ. Κατὰ τὴν τελευταίαν τριμηνίαν προέβημεν εἰς ἐρευνας αἰτινες ἤγαγον ἡμᾶς εἰς φαινόμενα λίαν ἀξιοθαύμαστα, ἀλλ' ἀντὶ νὰ τὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα προτιμῶ προηγουμένως νὰ ἀσχοληθῶ δι' ὀλίγων εἰς τὰς προτεινομένας πρὸς ἐξήγησιν τῶν φαινομένων θεωρίας. Μέγας εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν συσσωρευθεισῶν παρατηρήσεων

καὶ τῶν φαινομένων ἅτινα οἱ διάφοροι ἐρευνηταὶ ἔχουσιν ἀναγράψει καὶ ταξινομήσει, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμία τῶν προβαλλομένων θεωριῶν εἶνε ἱκανοποιητικὴ. Τὰ φαινόμενα εἶνε ἀναμφισβήτητα, ἀλλ' ἀνεξήγητα. Τῆς ἐξηκριβωμένης ἐπιστήμης ἡ στάσις ἀπέναντι τῶν φαινομένων τούτων εἶνε ἐν συνόλῳ ἡ προσήκουσα. Μὴ δυναμένη νὰ τὰ ἐξηγήσῃ οὔτε τὰ ἀπορρίπτει οὔτε τὰ πολιτογραφεῖ μεταξὺ τῶν γνωστῶν τῆς φάκτων. Καὶ ἡ στάσις αὕτη εἶνε πολὺν διάφορος τῆς στάσεως ἣν ἐτήρει πρὸ τριακονταετίας. Τότε ἡ ἐπιστήμη ἀπέρριπτε πάντα τὰ φαινόμενα ταῦτα ὡς κατώτερα παντὸς λόγου. Σήμερον διστάζει καὶ διαπορεῖ καὶ σταθμίζει τὰς παντοίας θεωρίας. Λίαν εἰκότως ἀπορρίπτει τὰς θεωρίας διότι οὐδεμία αὐτῶν κατορθώνει νὰ καταναγκάσῃ ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν ὅ,τι προτείνει. Ἀτομικῶς ἐννοεῖται δύναται τις νὰ δεχθῇ τὴν θεωρίαν ἥτις τὸν ἱκανοποιεῖ, ἀλλὰ ἡ ἀτομικὴ ἱκανοποίησις δὲν εἶνε ἀπόδειξις, καίτοι διὰ τὸν ἱκανοποιούμενον εἶνε ἠθικὴ ἀπόδειξις, ἄμοιρος ὁμως ἐπιστημονικῆς ἀξίας. Ἡ ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ ἀρκεσθῇ εἰς ἠθικὰς ἀποδείξεις, ἀλλ' ἡ στάσις ἣν τηρεῖ σήμερον παραβαλλομένη πρὸς τὴν στάσιν ἣν ἐτήρει πρὸ τριακονταετίας μαρτυρεῖ βελτίωσιν τοῦ τρόπου τῆς ἀνθρωπίνης ἀντιλήψεως. Οὐδεὶς σήμερον ὅστις εἶνε ἐνήμερος τῶς ψυχολογικῶν ἐρευνῶν δύναται νὰ ἐκλάβῃ ὡς παράφρονον τὸν ἀσχολούμενον εἰς ἐξακρίβωσιν θεωρίας τινος ἐξηγήσεως τὰ πρὸ ἡμῶν φαινόμενα. Πρὸ τριακονταετίας ὁμοῦ οὕτω ἀσχολούμενος ἐθεωρεῖτο παράφρων ὑπὸ τῆς πλειονότητος. Ὁ Ῥισέ, καθηγητῆς τῆς φυσιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων, εἶνε εἰς τῶν διαπρεπεστέρων οἵτινες ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν μιᾶς θεωρίας. Καὶ τὰ μὲν φαινόμενα ἅτινα χρῆζουσι ἐξηγηματικῆς θεωρίας εἶνε γνωστά, ἰδίως διαφημισθέντα διὰ τοῦ βιβλίου τοῦ καθηγητοῦ Μάγερς περὶ οὗ ἡ ΕΡΕΤΝΑ πέρυσιν ἠσχολήθη ἄρκει ἐπομένως ἐνταῦθα νὰ ἀναφέρω τὰ κυριώτερα οἷον ἀντικείμενα κινούμενα ἀφ' ἑαυτῶν, χεῖρας ἐνίων ἀνθρώπων, εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ἐπιδεκτικῶν, γραφούσας καὶ ἰχνογραφούσας ἀφ' ἑαυτῶν, ἐμφανίσεις φώτων ἐκ τοῦ κενοῦ, ψυχοφανείας, μορφὰς ἀοράτους φωτογραφουμένας, ἀρώματα αἰφνῆδια ἀγνωστοῦ πηγῆς, τελεπαθείας, μουσικὰς

ἐκτελέσεις κατ' ἔμπνευσιν, μεταπροσωπήσεις, ἐπικομιδὰς καὶ ἄλλα. Ὁ Ἴριε συγκεφαλαιοὶ ὡς ἐξῆς τὰς προτεινομένας ὑποθέσεις πρὸς ἐξήγησιν. Ὅλαι, λέγει, εἶνε ὀδυνηρῶς ἀνεπαρκεῖς. Φάινεται λίαν πιθανὸν ὅτι ὑπάρχουσι δυνάμεις τινες ἐπενεργούσαι ἐπὶ τε τῆς ὕλης καὶ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Δυοῖν θάτερον· αἱ δυνάμεις αὗται ἢ εἶνε ἀνθρώπιναι ἢ ἀλλότριαι. Ἐὰν μὲν εἶνε ἀνθρώπιναι, ἢ ὑπόθεσις τότε εἶνε ὅτι ὁ ἡμέτερος νευρικός ὀργανισμὸς ἔχει τὴν δυνάμιν νὰ ἐξωτερικεύεται διὰ τηλεκινητικῆς ἢ ἀνεπαφούς ἐνεργείας, καὶ νὰ ἀντιλαμβάνεται διὰ τηλεπαθητικῆς λειτουργίας. Ἐὰν αἱ ἐπενεργούσαι δυνάμεις εἶνε ἀλλότριαι τοῦ ἀνθρώπινου, τότε ἢ ὑπόθεσις εἶνε ὅτι θὰ ὑπάρχουν διάνοιαι ἱκαναὶ νὰ ἐπεμβαίνουσι εἰς τὸν ἀνθρώπινον κόσμον μας, διὰ κινήσεως τῶν ὑλικῶν ἀντικειμένων καὶ δι' ἐπενεργείας ἐπὶ τῶν στοχασμῶν μας. Ἡ δευτέρα αὕτη ὑπόθεσις περικλεῖται δύο ἄλλας. Δυοῖν δηλαδὴ θάτερον· αἱ διάνοιαι αὗται ἢ εἶνε ἀνεκάθεν καὶ μονίμως ἀλλότριαι τοῦ ἀνθρώπου, ἢ εἶνε διάνοιαι ἀνθρώπων οἵτινες ἄλλοτε ποτε ἔζων ἐν τῷ κόσμῳ μας· εἶνε δηλαδὴ ἢ φύσει ἀσώματα ὄντα (δαίμονες ἢ τοὶ ἄγγελοι) ἢ ψυχαὶ προζήσαντων ἐν μέσῳ ἡμῶν. Αἱ ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς θεωρίας ταύτης εἶνε πλείσται· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ θεωρία ὅτι πάντα τὰ φαινόμενα δέουσι νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὸν καθαρῶς ἀνθρώπινον ὀργανισμόν, εἶνε ἀπαράδεκτος. Ὡστε ὅλαι αἱ ὑποθέσεις ἀνάγονται εἰς τρεῖς θεωρίας ἐκάστη τῶν ὁποίων εἶνε ἀπίθανος ἢ ἀνεπαρκῶς στηριζομένη. Ἐχομεν λοιπὸν τὸ δικαίωμα νὰ προτείνωμεν νέαν τινα θεωρίαν ὅτι δηλαδὴ τὸ προσεχὲς μέλλον ἀναμφιβόλως θὰ μᾶς ἐξηγήσῃ σαφῶς τὸ πρᾶγμα. Νέα φάκτα θὰ προκίψωσι μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἀναμφιβόλως· καὶ ἡ πιθανότης εἶνε ὅτι θὰ δυνηθῶμεν νὰ μορφώσωμεν ἀποχρῶσαν ὑπόθεσιν ἣτις ἴσως δὲν θὰ ταυτίζεται μὲ καμμίαν τῶν εἰρημένων τριῶν θεωριῶν, καὶ δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ εἶνε αὕτη ἢ ἀληθής. Πολὺ πιθανὸν νὰ εἶνε ἀπλουστάτη, ἀλλὰ τὸ γε νῦν εἶνε ἀσύλληπτος, ἀκριβῶς ὡς ἦτο ἡ θεωρία τοῦ Κέπλερ πρὸ τοῦ Κέπλερ, καὶ ἡ χημικὴ θεωρία πρὸ τοῦ Λαβοαζιέ, καὶ ἡ θεωρία τοῦ ἠλεκτρισμοῦ πρὸ τοῦ Ἀμπέρ, Φαραδαίη, Μάξουελ, καὶ Χέρτς. Ἡ μόνη ἄρα ἐπιστημονικὴ στάσις εἶνε: ἐρευνήτεον.

Μία ἐργάτρια ἐπὶ κεφαλῆς διαδηλωτῶν ἀπέργων διαβαίνουσα τὴν ἀχανῆ ἔπαυλιν τοῦ δουκὸς Σώδερλαν διέταξε τοὺς ἀκολουθοῦντας νὰ καταδαφίσωσι τοὺς φραγμούς. Ὁ δούξ τὴν κατήγγειλεν ἐπὶ παραβιάσει τοῦ ἀσύλου τοῦ ἰσχυριζόμενος (καὶ ἀποδείξας) ὅτι ἡ ὁδὸς δι' ἧς οἱ διαδηλωταὶ διέβησαν ἦτο ἰδιοκτησία του. Ἡ γυνὴ ἀντέκρουσε προσαγαγούσα μάρτυρας οἵτινες ἐβεβαίωσαν ὅτι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν τὰ περίξ χωρία

ἐθεώρουσαν τὴν ὁδὸν ὡς δημοσίαν λεωφόρον, καὶ εἰς ἐννενηκοντούτης κατέθεσεν ὅτι ἐνθυμείτο διαβὰς πολλάκις αὐτὴν πρὸ ὀγδοήκοντα ἐτῶν. Οἱ ἔνορκοι διασκεφθέντες ἐπὶ δύο καὶ ἡμίσειαν ὥρας ἀπεφάνθησαν κατὰ τοῦ δουκός. Ὁ δὲ πρόεδρος εἶπεν ὅτι καίτοι ἡ ὁδὸς εἶνε ἰδιοκτησία τοῦ δουκός πρὸ ἑκατὸν πενήκοντα ἐτῶν, οὐχ ἦττον τὸ δημόσιον ἀπέκτησε τὴν ἔξιν νὰ διέρχεται δι' αὐτῆς πρὸ ὀγδοήκοντα ἐτῶν ἐν τῷ διαστήματι τῶν ὁποίων ὁ δούξ οὐδέποτε ἐναντιώθη. Αὐτὸ τὸ ἐσημείωσα διότι ἤκουσα πολλάκις Ἕλληνας λέγοντας ἐπιπολαίως ὅτι οἱ ἄγγελοι εἶνε δουλόφρονες καὶ λατρεύουσι τοὺς ἀριστοκράτας καὶ τοὺς πλουσίους. Ὁ δούξ Σώδερλαν εἶνε ἐκ τῶν κορυφαίων ἐν ἀριστοκράταις καὶ πλουσίοις καὶ ἡ οἰκογένειά του παρέσχε εἰς τὸ ἔθνος ἡρωικὰς ἐκδουλεύσεις, εἶνε δὲ λίαν ἰσχύουσα. Ποία ἐργάτρια κατόπιεν προσομοίας πράξεως κατὰ τινος τῶν παρ' ἡμῖν τοῖς Ἕλλησιν "ἰσχυρῶν" θὰ εὑρίσκει δίκαιον εἰς Ἕλληνικὸν δικαστήριον; Θὰ εὑρίσκει ξύλον ἐν ἀστυνομικῇ τινι τρώγλῃ, ἢ καὶ ἐν πληθούσῃ ἀγορᾷ, διότι εἰς τοιοῦτο τι συνίσταται ἡ νεοελληνικὴ ἰδέα περὶ ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας φρονήματος.

Ἡ βιονομικὴ στοὰ ἤδη ὀφίσταται καὶ οὕτω ὁ πόθος τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ ἐπραγματοποιήθη. Πλείστων μελῶν φωτογραφίαι μᾶς ἐστάλησαν καὶ πλαισιωθεῖσαι ἀνηρτήθησαν εἰς τὸν θάλαμον. Εὐελπιστοῦμεν ὅτι καὶ τὰ ἄλλα μέλη θὰ μᾶς ἀποστείλωσι τὰς εἰκόνας των ὅσον τάχιστα, καὶ προσέτι θὰ παροτρύνωσι καὶ ἄλλους νὰ ἐγγράφωσιν μέλη τῆς βιονομικῆς Ἐταιρίας ἐξηγουῦντες ἀποτοῖς τὰ πλεονεκτήματα τοῦ σωματείου καθὰ ἐν τῇ ΕΡΕΥΝῃ τοῦ Ἰανουαρίου ἀναπτύσσομεν. Ἡ ἐτησία καταβολὴ παντὸς μέλους εἶνε κέντε δραχμαί. Προσεχῶς θὰ ἀποστείλωμεν τὰ οἰκεία διπλώματα. Ἡδὴ τὰ γραφεῖα τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ μετηνέχθησαν εἰς τὸ αὐτὸ οἰκημα ἔνθα καὶ ἡ βιονομικὴ στοὰ καὶ ἡ κατοικία τοῦ διευθυντοῦ. Τὸ οἰκημα περιστοιχεῖται ὑπὸ κήπων, κεῖται ἐν τῇ ἀρίστῃ συνοικίᾳ τῆς Ὀξφόρδης καὶ φέρει τὸ εὖελπι ὄνομα Γηθοσύνης. Ἐλάβομεν τόσῃ πολλὰς ἐπιστολάς ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ βιονομικὸν κίνημα, πάσας ἐκφραζούσας ἐκτίμησιν καὶ εὐκρινῆ ἐνθουσιασμόν, ὥστε δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀπαντήσωμεν ἀκόμη εἰς ὅλους. Πολλοὶ δὲν αἱ φωτογραφίαι κοσμοῦσι τὸν βιονομικὸν θάλαμον, ἔνθα πεποιθᾶμεν ὅτι συγκεντρῶνται δυνάμεις ἁρμονίας, ὀλιβιότητος καὶ σθένους, μᾶς ἀναγγέλλουσι ὅτι εἶνε εὐδαίμονες ἀφ' ὅτου διευθύνουσι τοὺς εὐμενεῖς στοχασμοὺς των πρὸς τὴν βιονομικὴν δεξαμενὴν τῆς Γηθοσύνης. Τινὰς τῶν ἐπιστολῶν τούτων θὰ δημοσιεύσωμεν ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ.

Ἐρευνητῆς φυσιολόγος διὰ προσφάτου συγγραφῆς του καταδικάζει τὸν ὑπερβολικὸν ζῆλον διὰ τὴν γυμναστικὴν. Ἡ πρόοδος λέγει, τοῦ πολιτισμοῦ ἀνεπαισθήτως, ἀλλ' ὀριστικῶς, θέτει τοὺς μῦνας τοῦ σώματος βαθμηδὸν εἰς ἀχρηστίαν καὶ εἶνε ἐνδείξεις τῆς τάσεως ταύτης αἱ διάφοροι ἐνοχλήσεις ἃς αἰσθάνεται εἰς τοὺς μῦνας πᾶς ὁ πλησιάζων τὴν μέσην ἡλικίαν. Ὁ σωματικὸς ὀργανισμὸς καθίσταται περιπλοκώτερος καὶ οἱ μῦνες δὲν χρησιμεύουν πλέον ὅπως ἄλλοτε, εἰς τὰ πρῶτα στάδια τῆς ἐξελιξέως του ὅτε τῷ ἦσαν πολῦτιμοι εἰς τὰς ποικίλας αὐτοῦ χρείας. Ἡ ὑπερβολικὴ ἄρα προσπάθεια πρὸς ἀνάπτυξιν μῦνων εἶνε πρωθύστερος καὶ σφαλερὰ καὶ διακυβεύει τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ ἀρτηριακοῦ

συστήματος. Τὸ μόνον οὐ ἔστι χρεῖα εἶνε ἢ κυκλοφορία ὑγιούς αἵματος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὀξυγόνου καὶ μετρία τις ἀσκήσις οἷος ὁ περίπατος. Ὁ ἰδεώδης ἄνθρωπος ὑπὸ σωματικῆν ἔποψιν εἶνε ὁ σχεδὸν ἄνευ μυῶνων.

Σημαντικὴν πρόοδον τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας μαρτυρεῖ τὸ ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων ὑποβληθὲν νομοσχέδιον περὶ Συντεχνιῶν. Ἡ σημασία του ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἐφέτος μὲν ἐψηφίσθη εἰς β' ἀνάγνωσιν διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας, πέρυσι δὲ ἐψηφίσθη διὰ μικρᾶς πλειονοψηφίας καὶ τῷ 1903 ἀπερρίφθη διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας. Ἡ αὐξουσα κραταίωσις τῆς ἐργατικῆς ψήφου γίνεται οὕτω κατάδηλος. Τὸ νομοσχέδιον κηρύσσει ὡς νόμιμον πράξιν πᾶσαν προσπάθειαν τῶν ἀπέργων ὅπως ἐμποδίσωσι τρίτους ἀπὸ τοῦ νὰ δέχωνται ἐργασίαν ὡς ἀντικαταστάται ματαιοῦντες οὕτω τὸν σκοπὸν τῆς ἀπεργίας. Εἶνε ἀξιοσημείωτον τοῦτο διότι μόλις πρό τινων ἐτῶν ἠμφισβητεῖτο ἂν ἦτο νόμιμος πράξις καὶ ἡ ἀπεργία. Ἡδὴ ὅχι μόνον ἡ ἀπεργία εἶνε νόμιμος, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν λόγῳ προσπάθεια, καὶ δὴ εἴτε ὑπὸ ἐνὸς μόνου ἀπέργου καταβαλλομένη, εἴτε ὑπὸ πολλῶν κοινῇ συννεοῖται συμπραττόντων πρὸς τοῦτο. Τὸ νομοσχέδιον προσέτι προνοεῖ ὅπως ἐν περιπτώσει ἀπεργίας τὸ ταμεῖον τῆς συντεχνίας προστατεύεται κατὰ τῶν τυχόν ἐπιβουλευομένων αὐτὸ κεφαλαιούχων.

Τὸ σατυρικὸν περιοδικὸν τοῦ Λονδίνου, Punch ὅπερ πάντοτε εἶνε φαιδρὸν, χαριτολόγον καὶ ἄβρον, εὐφύως συνεδύασε πρό τινος τὸ "ἐλληνικὸν ζήτημα" τῆς Ὁξφόρδης μὲ τὴν ὑπουργικὴν κρίσιν τῶν Ἀθηνῶν συμπεράναν δὴθεν ὅτι τόσῳ ἐπέδρασεν ἡ ψηφοφορία τῆς συγκλήτου ἐν Ὁξφόρδῃ ὥστε ἔσχεν ὡς ἀντίκτυπον τὴν πτώσιν τῆς κυβερνήσεως ἐν Ἀθήναις. Ἀπαξ ἢ Ἑλλάς ἐπαιξεν ὄλα τὰ χαρτιά της πᾶν ἐλληνικὸν ζήτημα πλέον δύναται μόνον νὰ ἀνήκη εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ ἴσως διὰ τοῦτο ἐπενοήθη καὶ τὸ ἀρχαιολογικὸν συνέδριον ἐν Ἀθήναις. Ἄλλ' εἶνε παρήγορον ὅπωςδὴποτε ὅτι καθὰ δεικνύει ἡ τελευταία τριμηνία, τὸ ἐλληνικὸν ζήτημα, ὑπὸ μίαν ἢ ἄλλην μορφήν, εἶνε ἀειθαλές. Ὅχι μόνον τὰ δύο πανεπιστήμια θριαμβευτικῶς ἐψηφίσαν τὴν διατήρησιν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ὡς ὑποχρεωτικὸν μαθήματος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλληνικὰ δράματα παριστάνονται ἀπὸ τῶν ἀγγλικῶν θεάτρων ὡσανεὶ τὸ δημόσιον ἦτο ἐλληνικόν. Αἱ Νεφέλαι τοῦ Ἀριστοφάνους παρεστάθησαν ἐννεάκις κατὰ σειράν ἐλληνιστὶ ὑπὸ φοιτητῶν, ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Ὁξφόρδῃ θεάτρου, καὶ τὸ θαυμάσιον εἶνε ὅτι ἐφείλκυσαν μέγα ἀκροατήριον. Ἡ ὀργανίζουσα ἐπιτροπὴ, ἣτις σύγκειται ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν ἀγγλων ἐλληνιστῶν, ἐτίμησε τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ ἀποστείλασα ἡμῖν προνομιακῶς δημοσιογραφικὸν εἰσιτήριο. Ἡ παράστασις ἦτο

ἀναμφισβήτητος ἐπιτυχία. Ὁ χορὸς τῶν Νεφελῶν συγκείμενος ἀπὸ φοιτητᾶς, φέροντας ἐσθήτας νεανίδων ἦτο ἔξοχον θέαμα, ὁμοιάζον οὐκ ὀλίγον πρὸς ψυχοφάνειαν, καὶ ἂν δὲν ἐμαρτύρει ὁ ἄρρη τῶν βαθυφώνων καὶ ὑψιφώνων τόνος θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ πεισθῇ τις ὅτι δὲν ἔβλεπεν ἐνώπιόν του νεαρὰς περικαλλεῖς γυναῖκας μὲ κλασικὰς ἐνδυμασίας. Ὁ Σωκράτης, ὁ Στρεψιάδης, ὁ Φειδιπίδης, οἱ δύο τοκογλύφοι, ὁ Δίκαιος καὶ ὁ Ἄδικος Λόγος ἦσαν ὅλοι ἔξοχοι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Βεβαίως τὸ ἀριστοφάνειον πνεῦμα δὲν ἀνεπαρεστάθη, οὔτε ἐρμηνεύθη ὁ σκοπὸς τῆς κωμωδίας, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε σχεδὸν ἀδύνατον μετὰ παρέλευσιν τρισχιλίων ἐτῶν. Διορθουμένων ἐντούτοις μικρῶν τινων ἐλλείψεων ἢ προσεχῆς παράστασις ἔσται πολὺ κρείσσω. Εἶνε ἴσως περιττὸν νὰ εἴπω τι περὶ τῆς γλώσσης. Αἱ μὲν λέξεις, λέξεις ἐλληνικαί, ἢ δὲ φωνή, φωνὴ ἀγγλική. Π. χ. χάπτι, πάη, λούκνον ἀντὶ ἄπτε, παῖ, λύχνον. Ἡ ἐπεισοδιακὴ ὁμως μουσικὴ, συντεθεῖσα ἐπίτηδες, εἶνε τι ἐξαισίον διὰ τὸν ἀριστοφάνειον τόνον της. Ὁ ἴδιος ὁ μουσουργός, σὶρ Οἰβέρτος Πάρρυ, διεύθυνε τὴν ὀρχήστραν καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν παράστασιν ἐξέφρασε πρὸς τὸ ἀκροατήριον τὴν λύπην του ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμφανισθῇ κωλυόμενος ὑπὸ πολιτικῆς συζητήσεως ἢν εἶχε μὲ τὸν Γλάδστονα τὴν ἐσπέραν ἐκείνην (ἴσως περὶ Κρήτης καὶ Ἰρλανδίας).

ΑΞΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΑ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.

Εἰς τὸ προλαβὸν ἄρθρον ἐσκιαγραφῆσαμεν τὰς σχέσεις μεταξὺ δικαιοσύνης καὶ πλοῦτος, καὶ κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρχη ἐλπίς περὶ εὐκόσμου κυβερνήσεως καὶ εὐκάρπου συνεργασίας ἐὰν δὲν μεριμνήσωμεν προηγουμένως νὰ ἐπικρατήσωσι καὶ καθιερωθῶσι σαφεῖς ἰδέαι περὶ δικαίου πλοῦτος. Δὲν πρόκειται περὶ ἰσότητος. Δὲν ἰσχυρίζομαι ὅτι εἴμεθα ὅλοι ἴσοι, ἀλλ' ὅτι εἴμεθα ὅλοι μέλη μίᾳς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας καὶ ὅτι ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἔχει τὴν ἀξίαν του, ἢ δὲ δικαιοσύνη ὑπαγορεύει ἵνα μία ἄριστήν δύναμις πλοῦτος ὑφείλεται εἰς ἕκαστον ἐξ ἡμῶν ἀναλόγως τῆς ἀξίας του. Οὐδεὶς ἄνθρωπος εἶνε ἄμοιρος ἀξίας, ἀρα οὐδεὶς δεῖν νὰ εἶνε ἄμοιρος πλοῦτος. Ὅχι μόνον δὲν ἰσχυρίζομαι ὅτι εἴμεθα ὅλοι ἴσης ἀξίας, ἀλλὰ καὶ ὑποστηρίζω ὅτι ἐπιβάλλεται πωλλάκις πειθαρχικὴ ὑπακοὴ τοῦ ἀγνωστοῦ πρὸς τὸν εἰδῶτα, τοῦ ἀναρμοδίου πρὸς τὸν ἀρμόδιον. Ἐνόσφ οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα ἀνίσου ἀξίας εἶνε φυσικὸν νὰ εἶνε ἀνίσος καὶ ὁ πλοῦτος μας, ἀλλὰ ὅτι ἡ δικαιοσύνη ὑπαγορεύει ὡς περισσίαν ἕκαστον, πρέπει νὰ εἶνε ἰερὸν. Ἡ σύστασις τῆς κοινωνίας ὡς ὑπάρχει σήμερον οὐδαμῶς λειτουργεῖ κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς δεκαοσύνης, ἐντεῦθεν ἡ ὑφισταμένη ἀνισότης εἶνε παρὰ φύσιν καὶ παρ' ἀξίαν. Ἐνῶ ἡ περισσία ἕκαστου, κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς δικαιοσύνης, εἶνε ἰερὰ καὶ ἀπαραβίαστος, τὸ καθεστὸς ἀποδίδει μὲν ἀξίαν εἰς τὴν περισσίαν τοῦ κεφαλαιούχου, καὶ καθιεροῖ αὐτὴν ὡς ἰερὰν καὶ ἀπαραβίαστον, ἀφίνει ὁμως ἀπροστάτευτον τὴν περισσίαν τοῦ ἐργάτου. Ἐπιτρέπει εἰς τὸν κεφαλαιούχον νὰ παραβιάξῃ τὴν περισσίαν τοῦ ἐργάτου, ἐνῶ τὸ δίκαιον εἶνε

να μὴ ἐπιτρέπεται οὔτε εἰς τὸν ἐργάτην νὰ παραβιάξῃ τὴν περιουσίαν τοῦ κεφαλαιούχου οὔτε εἰς τὸν κεφαλαιούχον νὰ παραβιάξῃ τὴν περιουσίαν τοῦ ἐργάτου, καὶ ὅσα ἡ ἀξία τοῦ ἐργάτου ἀναπτύσσεται τόσῳ δέον νὰ αὐξάνῃ ὡς εἰς αὐτὴν ἀντιστοιχῶν πλοῦτος, καὶ οὐδεὶς δέον νὰ ἔχη τὴν δύναμιν νὰ ἀνατρέψῃ τὸν νόμον τοῦτον. Οὐδεμία κοινωνία δύναται νὰ προκόψῃ ἐὰν ἐμφωλευώσιν ἐν αὐτῇ ἀνατρεπτικὰ στοιχεῖα. Ἀνατρεπτικὰ δὲ στοιχεῖα εἶνε οἱ κεφαλαιούχοι οἱ παραβιάζοντες ὄχι μόνον τὸν νόμον τὸν ἀπαιτοῦντα ἵνα πᾶς ἐργάτης ἀπολαμβάνῃ ἀντιστοίχως πρὸς τὴν ἀξίαν του, ἀλλὰ καὶ τὸν νόμον τὸν ἀπαιτοῦντα ἵνα ἡ ἀξία τοῦ ἐργάτου διηλεκτῶς αὐξάνῃ. Βεβαίως καθιερούμενου ὅτι ἡ περιουσία τοῦ ἐργάτου εἶνε ἀπαραβίαστος, οἱ κεφαλαιούχοι θὰ στερηθῶσι τῆς τῆς πλουσιονομικῆς δυνάμεως ἣν συγκεντροῦσιν εἰς ἑαυτούς, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο δὲν εἶνε ποσῶς λυπηρὸν. διότι ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ τοιοῦτου ἀποτελέσματος θὰ ἐπέλθῃ καὶ τὸ ἄλλο ἀποτέλεσμα ὅτι θὰ ἐκλείψῃ ἡ ἀγονία καὶ ἡ ἀπορία ἡ μαστίζουσα τὸν ἐργατικὸν κόσμον. Πολλὰ ἀκροπόλεις τῆς Ἀπολαύσεως θὰ πέσωσιν, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ πολλὰ εἰσὶν τοῦ Μόχθου θὰ ἐκλείψωσι. Τοιοῦτον ἀποτέλεσμα εἶνε εὐκαίριον καὶ δὲν δύναται εἰμὴ γηθοσύνην νὰ φέρῃ εἰς τὴν ψυχὴν παντὸς ἔχοντος ἀνθρωπισμὸν ἢ ἐπαγγελίαν ὅτι μὲ τὴν μείωσιν τῆς ἐπικρατοῦσης λατρείας τῶν ἀπολαύσεων θὰ μειωθῇ καὶ ἡ ἐπικρατοῦσα δουλεία εἰς τοὺς μόχθους. Εἶνε μέγα δυστύχημα καὶ περικλεῖει μέγαν κίνδυνον ἡ φρικτὴ αὕτη μαγγάνεια ἣν ἐξασκοῦν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἀνθρώπων τὰ χρήματα. Ὁ ὑπνωτισμὸς των, τὸ κράτος των ἔφθασεν εἰς σημεῖον ἀπειλοῦν τὰς φρένας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Εἶνε καιρὸς νὰ μεταφέρωμεν εἰς τὴν Ἐργασίαν μέρος τοῦ γοήτρου ὅπερ ἐξασκοῦσι τὰ χρήματα καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἦσαν ὀλιβιότεροι οἱ πλούσιοι ἐφ' ὧν ἡ ἐργασία θὰ ἐξήσκει τὸ γόητρον τῆς. Ἀκριβῶς ἡ προκειμένη ἔρευνα ἀφορᾷ νὰ σώσῃ τοιοιτοτρόπως καὶ τοὺς πλουσίους οἵτινες θὰ εὐηργετοῦντο ἐπιδοθῆμενοι εἰς ἐργασίαν, καὶ τοὺς ἀπλοῦτους οἵτινες θὰ εὐηργετοῦντο μετέχοντες τῆς δυνάμεως τοῦ πλούτου. Τοιαύτης μεταμορφώσεως ἐπιβαλλομένης, δὲν εἶνε, ἐπαναλέγω, ἐπαίσχυντον ὅτι τιμῶμεν διὰ τοῦ ἀγνοῦ ὀνόματος τῆς ἐπιστήμης τὰς τρεχοῦσας δοξασίας τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας; Ἐπεὶ γομαι μάλιστα νὰ προσθέσω ὅτι δὲν εἶνε μόνον ἐπαίσχυντον, ἀλλὰ καὶ ἀνατρεπτικὸν παντὸς ἱεροῦ συναισθήματος. Εἶνε τι τερατώδες νὰ καταρτίζωμεν συστηματικὴν ἀναίρεσιν τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς θρησκείας ἣν ἐπιστήμως πρεσβεύομεν. Πᾶσαι αἱ γραφαὶ αὗται (διὰ τῶν χειλέων μας) πρεσβεύομεν ὡς θέλας, ὄχι μόνον στιγματίζουσι τὴν ἀγάπην τοῦ χρήματος ὡς τὴν ρίζαν παντὸς κακοῦ καὶ ὡς εἰδωλολατρείαν ἣν ἡ Θεότης μυσάττεται, ἀλλὰ καὶ διαδηλοῦσιν ὅτι ὁ μαμμωνισμὸς εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος καὶ ὅλως ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν χρηστότητα καὶ τὸν ἀνθρωπισμὸν, ὅπουδὴπατε δὲ ἀναφέρουσι χρήματα καὶ πλουσίους τοὺς ἀναφέρουσι μὲ ἔκφρασιν φρίκης καὶ καταδίκης. Καὶ ὅμως ἡμεῖς τί πράττομεν; Συνουθυλεύομεν μεθόδους τινὰς χρηματισμοῦ καὶ ἀποκαλοῦμεν αὐτὰς ἐπιστήμην τοῦ πλούτου, σπουδαίως ἀνακηρύσσοντες ὅτι αὕτη καὶ μόνη θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἐθνικὴν ὀλιβιότητα! Εἰς τὴν ἐθνικὴν ὀλιβιότητα θὰ ὀδηγήσῃ ἡ πολιτικὴ οἰκονομία ἐφ' ὅσον βασίζεται ἐπὶ τῶν ζωσῶν ἰδεῶν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, καὶ τῶν αἰώνιων ἀρχῶν ἐν ὀνόματι τῶν ὁποίων ἀναγνωρίζεται ἡ ἀξία παντὸς ἀνθρώπου καὶ διακρίνεται ἡ ἀληθὴς ζωσα ἀξία παντὸς πράγματος. Διότι δὲν ἀπαιτεῖται μεγάλη φιλοσοφία νὰ ἐννοηθῇ ὅτι οὐδὲν πρᾶγμα ἔχει ἀξίαν ἀνεξαρτήτως τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὅ,τι ἐλέχθη περὶ ἀξίας ὑπὸ τῶν οἰκονομολόγων μέχρι τοῦδε εἶνε ἀνεπαρκές, ἀσαφές καὶ ἀστήρικτον. Οὐδεὶς ἀκόμη ἠδυνήθη νὰ δόσῃ τὸν ὅρισμὸν τῆς ἀξίας· οὐδεὶς κατάρθωσε νὰ διατυπώσῃ νόημά τι περὶ

ἀξίας ἱκανοποιῶν τὴν ἀντίληψιν. Ἐφ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν λεγομένην ἐπιστήμην τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, πράγματι οὐδεὶς γνωρίζει τί ἐστὶν ἀξία, καὶ μολοντοῦτο οἱ οἰκονομολόγοι ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ ἀκατανόητου οἰκοδομοῦσιν ἐπιστήμην ἄγνοτες, κατὰ λογικὴν ἀνάγκην, εἰς παράλογα συμπεράσματα ὡς, φερ' εἰπεῖν, τοῦτο ὅτι πάντα τὰ χρειώδη δημιουργοῦνται ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα πωλῶνται, ὄχι καταναλίσκονται. Κατ' αὐτοὺς ἀξίας εἰσὶ μόνον ἐκεῖνα τὰ πράγματα ἅτινα δύναται νὰ ἀνταλλάσσωνται. Κατὰ λογικὴν συνέπειαν, ἐὰν τὰ πηδάλια δύο πλοίων δὲν δύναται νὰ ἀνταλλαχθῶσι δὲν ἔχουσιν ἀξίαν. Ὁ Μίλλ, εἶνε ἀληθὴς, βασίζει τὴν περὶ ἀξίας θεωρίαν του ἐπὶ τῆς χρησιμότητος καὶ ἀριστοῦτος τοῦ ἀνταλλασσομένου πράγματος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν ἔχει σαφῆ γνώμην περὶ χρησιμότητος καὶ ἀριστοῦτος. Ἐν πρᾶγμα εἶνε χρήσιμον, ὄχι ἀπλῶς ἕνεκα τῆς ἰδίας του φύσεως, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνθρώπων οἵτινες ἠμποροῦν νὰ κάμωσι χρῆσιν αὐτοῦ τοῦ πράγματος. Ὑπόθεσις ἵππον δὲν οὐδεὶς δύναται νὰ ἱππεύσῃ, ἡ ξίφος δὲ οὐδεὶς δύναται νὰ κτυπήσῃ, ἡ τροφήν ἣν οὐδεὶς δύναται νὰ φάγῃ. Τοιαῦτα πράγματα οὐδεμίαν χρησιμότητα ἔχουσιν. Ἡ χρησιμότης τοῦ πράγματος ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἣν ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀντλήσῃ ἐξ αὐτοῦ. Ἐπίσης προκειμένου περὶ ἀριστοῦτος. Ἡ ἀριστοῦτος παντὸς πράγματος ἐξαρτᾶται ὄχι ἀπλῶς ἐκ τῆς φύσεώς του, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνθρώπων οὓς δύναται τὸ πρᾶγμα αὐτὸ νὰ εὐαρεστήσῃ. Μία ὠραία εἰκὼν πρέπει νὰ ἔχη καὶ ἀρκετὸν ἀριθμὸν ἀνθρώπων ἱκανῶν νὰ ἐκτιμῆσωσι τὴν ὠραιότητά της, ἄλλως ἡ ἀξία της μένει μικρά. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἀνάπτυξις τῶν ἀνθρώπων δίδει ἀξίαν εἰς τὰ ὠραία καὶ χρήσιμα πράγματα, διότι μόνον οἱ εὐπαιδευτοὶ καὶ ἀνεπτυγμένοι δύναται νὰ τὰ ἐκτιμῆσωσιν. Ἀνθρωπίνῃ ἀνάπτυξις σημαίνει ἀνθρωπισμὸν, ἠθικὴν, καὶ ἐπειδὴ ἡ πολιτικὴ οἰκονομία πραγματεύεται περὶ πλούτου, πλοῦτος δὲ ὑπάρχει μόνον ὅπου ὑπάρχει ἀνθρωπίνῃ ἀνάπτυξις, τουτέστιν ἀνθρωπισμὸς καὶ ἠθικὴ, διὰ νὰ εἶνε ἐπιστήμη γνησία τοῦ πλούτου πρέπει νὰ βασίζεται ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς. Δὲν δύναται νὰ περιορίζεται εἰς τοὺς νόμους τοῦ χρήματος, πρέπει νὰ ἐρευνᾷ τοὺς νόμους τοῦ βίου. Τὸ χρῆμα ἄνευ τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει ἀξίαν, καὶ εἶνε πρόδηλον ὅτι εἰς μάτην ζητοῦν νὰ ἐξηγήσωσιν οἱ οἰκονομολόγοι τί ἐστὶν ἀξία. Πρέπει νὰ λάβῃς ὑπ' ὄψιν τὸν ἀνθρώπον διὰ νὰ συλλάβῃς σαφῆ ἰδέαν περὶ ἀξίας. Ἡ ἀξία εἶνε ὑγεία, ἡ ὑγεία εἶνε ἀξία, ὡς δεικνύει ἐτυμολογικῶς καὶ ἡ λατινικὴ λέξις *valere* ἣτις σημαίνει σθένος συνάμα καὶ ἀξίαν. Ὅ,τι δύναται νὰ μᾶς κάμῃ σθεναροῦς αὐτὸ ἔχει ἀξίαν. Ἡ ἑλληνικὴ λέξις ἐπίσης εἶνε σημαντικὴ. Ἀξία σημαίνει δύναμιν ἀγορασᾶν. Ἐὰν πρᾶγμα τι δὲν ἀγῆ ἡμᾶς εἰς τὴν ζωὴν, δὲν ἔχει ἀξίαν. Ἐὰν ἀπάγῃ ἡμᾶς μακρὰν τὴν ζωὴν εἶνε ἀνάξιον. Ἐφ' ὅσον ἀγόμεθα ἐπὶ τὰ ἄνω καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω, τὰ πράγματα δι' ὧν ἀγόμεθα καὶ δι' ὧν οἰκοδομεῖται ἡ ἀνθρωπίνῃ ἀγωγὴ μας, ἀποτελοῦσι τὸν πλοῦτον μας—πλοῦτον οὗ ἐσμὲν ἀξιοὶ καὶ οὗ τὰ συστατικὰ εἶνε ὅλα πράγματα ἀξίας. Ἡ ἐπιστήμη ἣτις θὰ ἐδίδασκε τὰ ἔθνη νὰ ποθῶσιν, ἐπιδιδάσκωσι καὶ δημιουργῶσι τοιοῦτον πλοῦτον, αὕτη θὰ ἦτο ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, θὰ ἦτο δηλαδὴ ἡ Βιονομία διακρινομένη ἀπὸ τὴν ψευδῆ πολιτικὴν οἰκονομίαν, ὅπως ἡ ἀστρονομία διακρίνεται ἀπὸ τὴν ἀστρολογίαν καὶ ἡ ἰατρικὴ ἀπὸ τὴν ἐξορκιστικὴν. Ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη τοῦ πλούτου θὰ ἐδίδασκε τὰ ἔθνη νὰ ἀποτροπιάζωνται καὶ ἀπαξιῶσι πᾶν ὅ,τι ἀνάξιον, πᾶν δηλαδὴ ὅ,τι ἀπάγει τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν καταστροφὴν. Τὸ ὅτι σήμερον τὰ ἔθνη ἀποδίδουσιν ἀξίαν εἰς ἀνάξια καὶ ἀρνοῦνται ν' ἀποδώσωσιν ἀξίαν εἰς πᾶν τιμὴν πράγματα, τοῦτο τὸ γεγονός ἐλέγχει περίοδον νηπιότητος τῶν ἐθνῶν. Ὅταν ἐξ αὐτῆς ἐξέλθωσι τὰ ἔθνη θὰ διακρίνωσιν ὅτι

χρωματιστά ἢ λαμποκοποῦντα λιθάρια δὲν εἶνε ἀξία τόσῃ ἐπιδιώξεως, καὶ ὅτι ἀφ' ἐτέρου ὁ ἀήρ, τὸ φῶς, ἡ καθαριότης, εἶνε ἀπείρως μείζονος ἀξίας ἢ ὅλοι οἱ λεγόμενοι πολύτιμοι λίθοι, καὶ ὅτι ὁλόκληρον τὸ ἐπὶ γῆς χρυσίον καὶ πᾶν τιμαλφές μέταλλον δὲν εἶνε ποσῶς ἰσάξιον πρὸς τὰ ψυχικὰ ἐκείνα ἀγαθὰ δι' ὧν καὶ μόνον δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶνε πλούσιος, τὰ ἀγαθὰ δὲ ταῦτα εἶνε ἡ ἀγάπη, ἡ εἰρήνη, ἡ σύνεσις, τὸ θάρρος, ἡ γηθοσύνη, ἡ πρὸς τὰ ἄνω ἐφεισις, καὶ ἡ πρὸς τὰ πρόσω τάσις. Ἀντὶ τούτου ὁ Μίλλ μᾶς λέγει “πλούσιος εἶνε ὁ ἔχων ἰκανὴν ποσότητα χρησίμων πραγμάτων.” Δύο πράγματα ὀφείλει νὰ μᾶς κάμῃ καταληπτά, ἐκ τοῦ ἄνωθι ὀρισμοῦ. Νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τὸ νόημα τοῦ ῥήματος “ἔχειν,” καὶ τὸ νόημα τοῦ ἐπιθέτου “χρήσιμα.” Ὑπόθεσις λείψανον ἀγίου πρὸς ὃ οἱ εὐλαβούμενοι αὐτὸν φέρουσι πάμπολλα πράγματα χρήσιμα καὶ ὠραία. Εἶνε ἄραγε ὁ ἄγιος ἕνεκα αὐτῶν τῶν πραγμάτων πλούσιος; Δηλαδή τὰ ἔχει αὐτὰ τὰ πράγματα; Βεβαίως δὲν τὰ ἔχει αὐτὰ οὔτε ὁ ἄγιος οὔτε τὸ λείψανόν του. Ποῖον λοιπὸν βαθμὸν δράσεως δέον νὰ δεικνῆ ὁ κτήτωρ ἵνα εἴπωμεν ὅτι ἔχει τὰ πράγματα καὶ εἶνε πλούσιος; Ἡ ὑπόθεσις ἐπιβάτην καταποντιζομένου πλοίου περιζωννύντα περὶ τὴν ἀσφύνην τοῦ ζώνην ἐγκλείουσαν 250 ὀκάδας χρυσοῦ, μεθ' ἧς τὸ πτώμα εὐρέθῃ κατόπιν εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης. Ἐρωτῶ ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐβυθίζεται, εἶχε αὐτὸς τὸ χρυσίον, ἢ τὸ χρυσίον εἶχε αὐτόν; Ἡ ὑπόθεσις ὅτι ὁμοίον τι βάρος χρυσοῦ κτυπᾷ τὸν κτήτορα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ προκαλεῖ αὐτῷ ἀνίατον νόσον, παράλυσιν ἢ φρενοβλάβειαν. Ἐρωτῶ ἔχει πλέον αὐτὸς τὸ χρυσίον; Τὸ ἔχειν λοιπὸν δὲν εἶνε ἀπόλυτος δύναμις, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ζωῆς καὶ υγείας τοῦ ἔχοντος, καὶ συνίσταται ὄχι μόνον εἰς τὴν ποσότητα ἢ ἰδιότητα τοῦ κατεχομένου πραγματος, ἀλλὰ προσέτι (καὶ δὴ κατὰ μείζονα βαθμὸν) εἰς τὴν ἀναφορικὴν καταλληλότητα καὶ ὑπηρετικότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν κτήτορα, καὶ εἰς τὴν ζωτικὴν δύναμιν τοῦ κτήτορος ὅπως κάμῃ χρῆσιν τοῦ πραγματος. Διόρθωσον λοιπὸν τὸν ὄρισμὸν τοῦ Μίλλ ὡς ἐξῆς: “Πλούσιος εἶνε ὁ ἔχων ἰκανὴν ποσότητα χρησίμων πραγμάτων καὶ δυνάμενος νὰ κάμῃ χρῆσιν αὐτῶν. Εἶνε σπουδαία ἡ διόρθωσις διότι δύναμις αὐτῆς ὁ πλοῦτος πλέον δὲν ἐξαρτᾶται ἀπλῶς ἐκ τοῦ ἔχειν ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ δύνασθαι. Ὅχι πλέον ἀπλῆ συσσώρευσις ὕλης, ἀλλὰ κυρίως συσσώρευσις ἰκανότητος καὶ ζωτικότητος ἀπαιτεῖται ὅπως εἶνε τις πλούσιος. Μένει τώρα τὸ ἐπίθετον χρήσιμα. Τί ἐννοοῦμεν λέγοντες “χρήσιμα”; Δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶνε πρᾶγμα τι χρήσιμον ἀπολύτως, διὰ νὰ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα ἀξίαν. Πρέπει καὶ ὁ ἔχων αὐτὸ νὰ εἶνε ἀρκετῶς νοήμων καὶ εὐρύθυμος. Ἡ χρησιμότης προβιβάζεται εἰς ἀξίαν μόνον ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ ἀξίου. Ἡ ἀληθῆς πολιτικὴ οἰκονομία (ἢ βιονομία) ἀπονέμει τὸ ἀντάξιον πρᾶγμα εἰς τὸν ἀντάξιον ἄνθρωπον, καὶ προδήλως δὲν ἀρκεῖ ἀριθμητικῆ, ἀλλ' ἀπαιτοῦνται πολλὰ ἄλλα γνώσεις πρὸς θεμελίωσιν τοιαύτης ἐπιστήμης, ἧτις εἶνε ὄντως ἡ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν. Διόρθωσον λοιπὸν τὸν ὄρισμὸν τοῦ Μίλλ ὡς ἐξῆς: “Πλούσιος εἶνε ὅστις ἔχων ἰκανὴν ποσότητα χρησίμων πραγμάτων ἔχει προσέτι ἰκανότητα νὰ κάμῃ χρῆσιν αὐτῶν καὶ εἶνε ἅμα ἀντάξιος αὐτῶν.” Κατόπιν τοῦ ὀρισμοῦ τούτου ποῖος ἐκ τῶν ἑκατομμυριούχων μᾶς εἶνε πλούσιος; Εἶνε τις ἐξ αὐτῶν ὅστις πρᾶγματι ἔχει χρυσόν, ἢ μᾶλλον ὁ χρυσὸς ἔχει αὐτούς; Εἶνε τις αὐτῶν ἀρμόδιος νὰ διαθέτῃ πλοῦτον, εἶνε τις ἀντάξιος πλοῦτου; Τὰ κλείθρα τῶν βαλαντίων τῶν εἶνε πλουσιώτερα τῶν κυρίων τῶν διότι αὐτὰ τοῦλάχιστον ἐκτελοῦσι μίαν λειτουργίαν. Πρὶν ἐν ἔθνος εἴπῃ ὅτι εὐμειρεῖ ἐθνικοῦ πλοῦτου πρέπει νὰ προνοήσῃ ἵνα πᾶς ὁ ἔχων πράγματα ἀξίας εἶνε καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἀξίας. Πρέπει δηλαδή τὸ ἔθνος ν' ἀπαιτῇ προσόντα ἐθνικῆς γονιμότητος ἀπὸ τὸν θέλοντα νὰ εἶνε πλούσιος, ἀλλως ἑκατομμυριούχοι ἐχόμενοι ὑπὸ τοῦ χρυσοῦ εἶνε ὡσεὶ λάκκοι λιμνάζοντος ὕδατος δεόμενοι

ἀποξηράνσεως χάριν τῆς γονιμότητος τοῦ ὅλου ἐδάφους. Ἐνόςφω τὰ ὕδατα λιμνάζουν, ἡ πλουσιονομικὴ δύναμις τοῦ ἔθνους μειοῦται καὶ ὁ πλοῦτος τῶν τοιούτων ἀνθρώπων εἶνε ὄχι πλοῦτος ἀλλὰ, ἵνα κατασκευάσω τὴν ἀπαιτούμενην ἀντίστοιχον λέξιν, ἐθνικὸς ἐλαττούτος—ὄχι ἀφορῶν εἰς τὸ πλεόν, ἀλλὰ εἰς τὸ ἐλαττον τοῦ ἔθνους. Ἡ ζωτικὴ του δύναμις δὲν καθίσταται πλείων ἕνεκα αὐτῶν, ἀλλὰ ἐλάττων, κατὰ συνέπειαν τὸ ἔθνος δὲν βαδίζει γοργῶς ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ ἐπὶ τὰ ἄνω. Τί ἔπεται ἐντεῦθεν; Ὅτι ἔργον τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης τοῦ πλοῦτου εἶνε νὰ ἐνδιαφέρεται περὶ τῆς ποιότητος τῶν ἀνθρώπων οἵτινες ἐπιδιώκουν πλοῦτον, ἀλλως ἐξ αὐτῆς τὸ ἔθνος ζημιούται. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ πλοῦτου πρέπει νὰ ὀρίσῃ τὰ προσόντα ἅτινα δέον τις νὰ ἀποκτήσῃ πρὶν ἐπιδιώξῃ πλοῦτον. Ὁ Ἀριστοφάνης λέγων ὅτι “ὁ Ζεὺς πένηται” (Πλοῦτ. 582) θέλει νὰ τονίσῃ τὴν κοινωνιολογικὴν ἀνάγκην ὅπως ἡ πολιτεία μεριμνᾷ ἵνα ὁ πλοῦτος δαψιλεύεται μόνον εἰς τοὺς δημιουργοὺς του οἱ ὁποῖοι ὡς ἔχουσι νῦν τὰ τῆς κοινωνίας πένονται.

(Βλέπε τὸ τέλος τοῦ ἄρθρου τούτου ἐν σελίδι 90.)

ΤΙ ΘΑ ΚΑΤΩΡΘΟΥ ΤΟΥ ΓΕΝΟΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΔΕΟΥΣΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

Τὸ παρὸν ἄρθρον εἶνε ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἔρευναν τῶν χρηματικῶν πόρων πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἡμῶν συστήματος. Ποῖαι ἀρχαὶ ἔδει νὰ διέπωσι τὴν κατωτάτην, τὴν μέσην, καὶ τὴν ἀνωτάτην παιδείαν διεξηγήσαμεν ἤδη διὰ τριῶν ἄρθρων, ἐπίσης καὶ ποῖα τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐξασφαλιζόμενα εἰς τὸ γένος ὑπὸ τοιοῦτο σύστημα καὶ κατὰ πόσον ἡ ἐφαρμογὴ του εἶνε ἐφικτή. Ἰδόμεν λοιπὸν τώρα τὰ τῆς δαπάνης. Τὸ σύστημά μας ἀπαιτεῖ μίαν ὁλόκληρον εἰκοσαετίαν. Ἐπολογίζω δὲ ὅτι διὰ τὴν πρώτην εἰκοσαετίαν θ' ἀπαιτηθῇ κεφάλαιον 20 ἑκατομμυρίων δραχμῶν κατ' ἔτος, ἀκολουθῶς δὲ περὶ τὸ 10 ἑκατομμύρια κατ' ἔτος δι' οἰκοδομήσεις καὶ ἐπισκευάς. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι τὸ ποσὸν εἶνε μέγα, ἀλλὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὑπὲρ τὰ 20 ἑκατομμύρια δαπανῶνται κατ' ἔτος εἰς ἄλλους ἀκάρπους σκοπούς, καὶ ἴσως μέγα μέρος τοῦ ποσοῦ τούτου δαπανᾶται πρὸς συντήρησιν τῶν ἐγκληματιῶν ὧν ἡ ἐξάλειψις θὰ εἶνε ἐν τῶν ἐπακολουθημάτων τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἡμῶν σχεδίου. Κατὰ συνέπειαν εἶνε λίαν λυσιτελές νὰ ἐπιτευχθῇ τὸ ἀπαιτούμενον διὰ τὴν πρώτην εἰκοσαετίαν ποσόν, εἴτε διὰ δανείου, εἴτε διὰ φορολογίας. Μετὰ τὴν πρώτην εἰκοσαετίαν, τὸ χρέμα εἰς μὲν προέρχεται ἐκ δανείου ἀποτίεται, εἰς δὲ ἐκ φορολογίας, ὁ φόρος αἶρεται καὶ ἐν ταυτῷ ἡ ἐθνικὴ παιδείσις καθίσταται πηγὴ ἡ ἐθνικοῦ πλοῦτου ἀντὶ, ὡς εἶνε τώρα, ἐθνικοῦ βάρους. Ἀπαξ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου ἀποδεικνυομένου βασίμου, δὲν πιστεύω ὅτι θὰ ἀποβῇ δύσκολον νὰ εὐρεθῶσιν οἱ πόροι οἱ ἀναγκαῖοι ὅπως τὸ σύστημα τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν, ἀντὶ νὰ σπαταλῶνται ἑκατοντάδες ἑκατομμυρίων εἰς ἐνεργείας φρούδας.

Προβαίνομεν ἤδη εἰς τὸν προϋπολογισμὸν ἐνός

δεδομένον ἔτους, ἀλλὰ σημειωθήτω ὅτι τὸ ἀναγραφόμενον ποσόν, καίτοι χάριν σαφηνείας καὶ πρακτικότητος τὸ ἐκφράζω εἰς χρῆμα, πράγματι δὲν θὰ πληρόνεται εἰς τοιαύτην μορφήν, διότι τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀντιπροσωπευόμενα εἶδη—τροφή, ἐνδυμοσία, ἐργαλεῖα, ὑπηρεσία, διδασκαλία θὰ εἶνε κατὰ μέγα μέρος αὐτοπαράγωγα. Ἐντούτοις ἐν τῷ προϋπολογισμῷ μας τὰ ἀναφερόμενα ὡς δαπάναις διὰ τὸν εἰρημένον λόγον.

Τὰ μὲν ἔξοδα προϋπολογίζονται ὡς ἑξῆς:

Διὰ τροφήν, ἐνδυμασίαν, καὶ ἀνατροφήν 100,000 παιδίων ἡλικίας τεσσάρων ἕως ἑπτὰ ἐτῶν πρὸς 10 δρχμ. τὸν μῆνα ἕκαστον ἐπὶ 12 μῆνας	Δρχμ. 12,000,000
Διὰ τροφήν, ἐνδυμασίαν, ἀνατροφήν καὶ ἐν μέρει κατοικίαν 200,000 παιδίων ἡλικίας ὀκτῶ ἕως δεκατεσσάρων ἐτῶν πρὸς 15 δρχμ. τὸν μῆνα ἕκαστον ἐπὶ 12 μῆνας	36,000,000
Διὰ τροφήν, ἐνδυμασίαν, ἀνατροφήν καὶ κατοικίαν 100,000 νέων ἡλικίας δεκαπέντε ἕως δεκαοκτῶ ἐτῶν πρὸς 30 δρχμ. τὸν μῆνα ἐπὶ 12 μῆνας	36,000,000
Διὰ τροφήν, ἐνδυμασίαν, βιοτεχνικὴν μόρφωσιν καὶ κατοικίαν 100,000 νέων, ἡλικίας δεκαεννέα μέχρι εἴκοσιν ἐνὸς ἐτῶν πρὸς 1000 δρχμ. τὸ ἔτος ἕκαστον	100,000,000
Διὰ τροφήν, ἐνδυμασίαν καὶ κατοικίαν 100,000 πρώην σπουδαστῶν πρὸς 1000 δρχμ. ἕκαστον	100,000,000
Ἐπισκευαὶ οἰκοδομῶν	10,000,000
Ἦτοι ἐθνικὴ δαπάνη ἐνὸς ἔτους	294,000,000

Ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ ποσὸν τοῦτο φαίνεται ὑπέρογκον, ἀλλὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἀφορᾷ ἀριθμὸν ψυχῶν (διδασκόντων καὶ διδασκομένων) ὅστις ἀνέρχεται εἰς 700,000, τουτέστιν ὑπερβαίνει τὸ τρίτον τοῦ πληθυσμοῦ, καὶ μὴ λησμονῶμεν προσέτι ὅτι ἡ τροφή, ἡ ἐνδυμασία ἢ ἀνατροφή καὶ ἡ μόρφωσις τὴν σήμερον, ὡς σπατάλως διεξάγεται, πρέπει νὰ στοιχίξῃ πολὺ περισσότερον, ἀσυγκρίτως περισσότερον τοῦ εἰρημένου ποσοῦ. Ἐπιτρέπεται νομίζω νὰ μαντεύσῃ τις τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τῆς Ἑλλάδος ὡς ἔν 1,000,000,000 ὑπολογίζων 500 δρχμ. κατὰ κεφαλὴν. Τὰ ἔξοδα ἐντεῦθεν τῆς δημοσίας παιδείσεως ἀνέρχονται μόλις εἰς τὸ τρίτον τοῦ δημοσίου εἰσοδήματος. Βεβαίως εἶνε λίαν δίκαιον νὰ ἀφιερῶσωμεν τὸ ἐν τρίτον τοῦ εἰσοδήματός μας διὰ τὴν ἀρτίαν μόρφωσιν μας, ἀφοῦ μάλιστα τοιαύτη ἀφιέρωσις ἐγγυᾶται πολλαπλασιασμὸν τοῦ εἰσοδήματός μας.

Οἱ δὲ πόροι τοῦ ἀναγκαιοῦντος ποσοῦ δύνανται νὰ προϋπολογισθῶσιν ὡς ἑξῆς:

Ἐκ προϊόντων ἐργασίας 200,000 νέων τῆς μέσης παιδείας πρὸς 10 δρχμ. τὸν μῆνα ἐπὶ 10 μῆνας	Δρχ. 20,000,000
Ἐκ προϊόντων ἐργασίας 100,000 μαθητῶν τῶν βιοτεχνικῶν σχολείων πρὸς 20 δρχμ. τὸν μῆνα ἐπὶ 10 μῆνας	20,000,000
Ἐκ προϊόντων ἐργασίας 100,000 νέων ἐργαζομένων 6 ὥρας τὴν ἡμέραν ἐπὶ 10 μῆνας πρὸς 100 δρχμ. τὸν μῆνα	100,000,000
Ἐκ προϊόντων ἐργασίας 100,000 πρώην σπουδαστῶν ἐργαζομένων 8 ὥρας τὴν ἡμέραν ἐπὶ 11 μῆνας πρὸς 1000 δρχμ. τὸν μῆνα ἕκαστος μείον 200 δρχμ. τὸν μῆνα διὰ προσωπικὰς χρεῖας του	88,000,000
Ἐκ καταθέσεων εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ὑπὸ 10,000 πρώην σπουδαστῶν προτιμῶντων νὰ ἐξοφλήσῃσι τὸ χρέος των πρὸς τὴν πολιτείαν διὰ χρήματος καὶ ὄχι δι' ὑπηρεσίας, 10,000 δρχμ. ἕκαστος	100,000,000
Ἦτοι εἰσπράξεις ἐνὸς ἔτους	Δρχμ. 328,000,000
Ἀφαιρουμένης τῆς δαπάνης	294,000,000

μένει περίσσευμα Δρχμ. 34,000,000
δι' ἔξοδα διοικήσεως καὶ ἐκτάκτων χρεῶν.

Φαντάσθητι νεαρὸν ἄνδρα μὲ τὸ μέτωπον ὑπερήφανον καὶ ἀνεξάρτητον, προσερχόμενον μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν δεκαεπταετῶν σπουδῶν του νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρέος του εἴτε διὰ χρήματος εἴτε δι' ὑπηρεσίας. Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ πράξις του ἀρκεῖ νὰ ἐγκαινίσῃ δι' αὐτὸν στάδιον ἀνυπολογίστου σθένους καὶ ἀξίας δι' ἑαυτὸν τε καὶ διὰ τὸ ἔθνος. Ὅσοι γνωρίζουν πῶς πραγματοποιοῦνται τὰ κέρδη εἰς τὸν βιομηχανικὸν κόσμον, δὲν θὰ θεωρήσῃσι ποσῶς ὑπερβολικὰ τὰ προϋπολογιζόμενα ἔσοδα, ἀπεναντίας θὰ κρίνωσιν ὅτι τὰ προϋπολογίσασαμεν ἔλαττον τοῦ πραγματικοῦ. Ὅσοι δὲ ἔχουσι τὴν ἀπαιτουμένην γνώσιν καὶ πείραν πρὸς μόρφωσιν κρίσεως ἐπὶ τοῦ σχεδίου μας θὰ ἀποφανθῶσιν ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ του εἶνε ἀναμφισβητήτως ἐφικτή.

Ἀνωτέρω ὑπελόγισα τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τῆς Ἑλλάδος εἰς 1,000,000,000 δρχμ. ἀλλὰ δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψει ὅτι πολλοὶ οὐδὲν ἀπολύτως παράγουσιν. Ὅταν ἀρα χρησιμοποιηθῶσι πάντες τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τῆς χώρας θ' αὐξήσῃ. Ἐπειτα ἡ εἰσαγωγή πανταχοῦ μηχανῶν, καὶ ἡ πρακτικὴ ὀργάνωσις πασῶν τῶν βιομηχανιῶν, θ' αὐξήσῃ κολοσσιαίως τὸν ἐθνικὸν πλοῦτον, ἔτι δὲ περισσότερον ἐὰν τεθῶσι καὶ λειτουργήσῃσι νόμοι ὑπὲρ

τῶν πλουτοπαραγωγῶν. Ὡστε ὑπὸ τοιούτους ὄρους δὲν εἶνε παράλογον νὰ προσδοκήσωμεν διπλάσιον τοῦ ὑπολογισθέντος εισοδήματος. Ἡ πραγματοποίησις παντὸς εισοδήματος ἀπαιτεῖ ἔξοδα καὶ ὡς τὴν σήμερον αὕτη ἀσκεῖται προκαλεῖ ἔξοδα γιγάντια. Ἀλλὰ ἂν αὕτη ἀνατεθῆ εἰς μίαν μόνην διοίκησιν, ὡς περίπου ἢ ἀλληλογραφία μας ἀνατίθεται εἰς μίαν μόνην ταχυδρομικὴν διεύθυνσιν, τότε τὰ ἔξοδα τῆς πραγματοποιήσεως εἶνε ἀσυγκρίτως μικρότερα. Θὰ ἐστοιχίζεν ὑπέρογκα ἢ ἀποστολὴ ἑνὸς γράμματος, ἂν τὸ ἔργον αὐτὸ ἦτο διαπεπιστευμένον εἰς μίαν ἐμπορικὴν ἐταιρίαν.

Ἐπίσης, ἐν ὠρολόγιον κατασκευαζόμενον ὑπὸ ἑνὸς ἀτόμου θὰ ἐστοιχίζε, φερ' εἰπεῖν, 100 δραχμάς, καὶ ἂν θέλωμεν χίλια ὠρολόγια, θὰ μᾶς στοιχίσουν 100,000 δραχμάς. Ἀλλὰ ἂν ὀργανώσωμεν τὴν τέχνην προσηκόντως, ἂν ἐφοδιασθῶμεν μὲ τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα διὰ χιλίους ὠρολογοποιούς, ἐν ὠρολόγιον θὰ ἐστοιχίζε 10 δραχμάς. Ἐπειτα οἱ χίλιοι ὠρολογοποιοὶ θὰ ἠδύναντο νὰ παραγάγωσιν ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι δεκακισχίλια ὠρολόγια ἀντὶ χιλίων. Πρὸς αὐτὴν τὴν διεύθυνσιν τὰ πράγματα τῆς βιομηχανίας τείνουσιν ὡς βλέπει τις ἐκ τῆς γενομένης μέχρι σήμερον προόδου. Ἄλλ' ἢ πρόοδος ἔσται ἔτι μείζων ἅπαξ κατορθωθῆ ὀργάνωσις τῆς βιομηχανίας ὑπὸ τὴν εὐθύνην τοῦ κράτους, καὶ τοιαύτην ὀργάνωσιν θὰ ἐπέτρεπε μόνον μία δημοσία παιδεύσις οἷαν ἐν τοῖς πρόσθεν περιεγράψαμεν.

Ἐνδιαφέρει τώρα, ἀφοῦ ἐδώκαμεν ἀρτίαν ἀνατροφὴν, ἐκπαιδεύσιν καὶ μόρφωσιν εἰς πάντας καὶ πάσας, μέχρις ἡλικίας εἰκοσιπέντε ἐτῶν, ἐνδιαφέρει νὰ ἐρευνηθῆ ποίαν ὁδὸν θὰ τραπῆ ὁ στρατὸς αὐτὸς τῶν ἀληθῶς μορφωμένων. Ὁ βίος θ' ἀπορροφήσῃ τινὰς αὐτῶν ἐν τοῖς διαφόροις κλάδοις του, ἀγνωστον πῶς, ἀλλὰ βεβαίως βελτίους καθισταμένους ὡς ἐκ τῆς ἀπορροφήσεως αὐτῶν. Οἱ περισσότεροι ὅμως θὰ προτιμήσωσι νὰ συνεχίσωσι μέχρι τέλους τῆς ζωῆς των τὸ στάδιον ὅπερ διήνυσαν μέχρι τοῦδε ἐκπαιδευόμενοι. Θὰ προτιμήσωσι νὰ μείνουν δηλαδὴ εἰς τὰ καθιδρύματα ἅτινα ἔχει ὀργανώσει ἢ πολιτεία χάριν αὐτῶν, ὅχι πλέον ἀναγεγραμμένοι ὡς σπουδασταί, ἀλλὰ ὡς χρήσιμοι πολῖται, ἐργαζόμενοι ἐπὶ ἀμοιβῇ καὶ πληρόνουντες εἰς τὴν πολιτείαν τὰ ἔξοδα τῆς συντηρήσεώς των ἐπίσης καὶ τὰ ἔξοδα τῶν περιηγήσεων καὶ ψυχαγωγιῶν των. Ἐπιθέσωμεν ὅτι τὰ ἔξοδα ταῦτα ἀνέρχονται εἰς δισχιλίας δραχμάς ἑτησίως. Ἐπιθέσωμεν προσέτι ὅτι ἡ ἐργασία ἦν ἕκαστος ἐκτελεῖ, παράγει πεντακισχιλίας δραχμάς ἑτησίως. Τὸ κράτος θὰ χρεώνη ἕκαστον αὐτῶν μὲ δισχιλίας δραχμάς ἑτησίως καὶ θὰ πιστόνη αὐτὸν μὲ πεντακισχιλίας. Ἐκαστος οὕτω θὰ μένη πιστωμένος παρὰ τῷ κράτει μὲ τρισχιλίας δραχμάς τὸ ἔτος. Ἐὰν νυμφευθῆ, θὰ εἶνε λίαν εὐκόλον νὰ δεχθῆ ἢ Πολιτεία καὶ τὰς ὑπηρεσίας

τῆς συζύγου πιστόνους αὐτὴν μὲ τὸ ἥμισυ τοῦ ποσοῦ δι' οὗ πιστόνει τὸν σύζυγον. Τοιουτρόπως τὸ ζεύγος θὰ ἔχη λαμβάνειν ἀπὸ τὸ δημόσιον ταμεῖον ἑτήσιον περίσσευμα ἐκ δραχμῶν 4,500, καὶ δὲν θὰ ἔχη καμμίαν δαπάνην περὶ ἀνατροφῆς τῶν τέκνων του. Ἐπιθέσω τις ὑπηρετῶν τὴν πολιτείαν τοιουτοτρόπως ἐπὶ τριάκοντα ἔτη. Εἰς τὸ τέλος τῆς τριακονταετίας θὰ ἔχη λαμβάνειν ἀπὸ τὴν πολιτείαν 90,000 δραχμάς, καὶ θὰ εἶνε ἐπομένως εἰς θέσιν νὰ ἐξασφαλίσῃ διὰ τὸ γῆρας του (ὑποτιθεμένου ὅτι θὰ ζήσῃ ἀκόμη 20 ἔτη) 375 δραχμάς τὸν μῆνα. Ἐὰν ὅμως δὲν ἔχη ἀνάγκην αὐτῶν, θὰ προτιμήσῃ, ἐκ πατριωτισμοῦ κινούμενος, νὰ τὰ ἀφήσῃ εἰς τὸ δημόσιον εἰς ὄφελος τῶν ἄλλων οἷτινες ἔχουν ἀνάγκην. Ἐνώπιον τοιούτων πλεονεκτημάτων, ὀλίγοι θὰ προτιμήσωσι τὸν κίνδυνον τῆς ἰδιωτικῆς ἐμπορείας, καὶ ὅσω περισσότερα τὰ καθιδρύματα τοῦ κράτους τόσω περισσότερα τὰ ἐξ αὐτῶν ὑπάντων πλεονεκτήματα.

Ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐρεῦνης ἡμῶν ταύτης* εἶπομεν ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο θὰ ἦτο τὸ ἄριστον πάντων καὶ τὸ χρήζον ἀμέσου πραγματώσεως ἂν ἐπλήρου ἔξ ὄρους:

1) Ἐὰν ἡ ριζικὴ αὕτη ἀναδιοργάνωσις καθίστατο ἐφικτή. Μεθ' ὅσα ἀνωτέρω ἐξηγήθησαν ὁ ἀναγνώστης βλέπει σαφῶς ὅτι ἄλλο δὲν ἀπαιτεῖται εἰμὴ ἢ ψήφισις Νόμου διαρρυθμίζοντος τὰ σχολεῖα τῆς κατωτάτης παιδείας ὡς περιγράφομεν ἀνωτέρω, καὶ προσέτι ἢ εὐρεσις τοῦ ἀναγκαίου χρήματος. Γένος φιλότιμον ὡς τὸ ἡμέτερον, ἔχον τόσους πλουσίους δὲν δύναται νὰ μὴ εὕρῃ τὰ μέσα νὰ ἐγκαινίσῃ τοιοῦτο σωτήριο σύστημα ἐθνικῆς παιδείσεως καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι εἰς νόμος ἐπιβάλλων φόρον ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν προαδευτικὸν ἀναλόγως τοῦ μεγέθους των θὰ γίνῃ δεκτὸς ἀνευ ἀντιρρήσεως.

2) Ἐὰν κατορθοῦτο ἡρέμα καὶ εἰρηνικῶς. Εἶνε πρόδηλον ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι οὐδεμίαν διατάραξιν, οὐδεμίαν ἀπότομον μεταβολὴν συνεπάγεται ἢ ἐφαρμογὴ τοῦ σχεδίου.

3) Ἐὰν ἐφηρμόζετο μὲν βαθμηδόν, ἀπέφερε δὲ ἀποτελέσματα ἄμεσα. Δὲν ὑπάρχει μαρτύριον μεγαλύτερον τοῦ ἄλλου καὶ τῆς ἀνησυχίας πατρὸς, μὴ ἔχοντος ν' ἀναβρέψῃ τὰ τέκνα του καὶ μὴ γνωρίζοντος τί θὰ γίνωσι χωρὶς ἀνατροφὴν καὶ ἐκπαιδεύσιν. Αὐτὸ τὸ μαρτύριον ἀμέσως παύει μόλις ἐγερθῶσι τὰ ἐν λόγῳ σχολεῖα τῆς κατωτάτης παιδείσεως. Ὅχι μόνον τὸ βάρος τῆς οἰκογενείας ἐλαφρύνεται, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ μένει ἐλεύθερος νὰ ζητήσῃ ἐργασίαν ἀλλαχοῦ. Ἐπειτα ἢ ἐγερσις τῶν σχολείων θὰ δημιουργήσῃ ζήτησιν ἐργατῶν καὶ ἐπομένως ἢ οἰκονομικὴ θέσις τοῦ λαοῦ θὰ βελτιωθῆ ἀμέσως.

4) Ἐὰν ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ριζικῆς

* ΕΡΕΥΝΑ Ἰουλίου σελίς 35.

ταύτης αναδιοργανώσεως μόνιμα. Ἀναμφιβόλως διότι ἡ ἐργασία αὐτὴ θ' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν νεαρῶτάτην ἡλικίαν. Πᾶσα ἄλλη ἀπόπειρα κοινωνικῆς βελτιώσεως λαμβάνουσα τὸν ἄνθρωπον ἡλικιωμένον εἶνε φρούδη. Τὴν μόνιμότητα τὴν ἐγγυᾶται μόνον ἡ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀνατροφή. Ὁ χαρακτήρ τότε μόνον λαμβάνει μόνιμον ἀνάπτυξιν ὅταν ἀρχίσῃ νὰ καλλιεργῆται νηπιόθεν. Ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται ποτὲ νὰ λησμονήσῃ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἀρετὰς αἵτινες τῷ ἐνεσταλλάχθησαν ὅτε ἦτο νήπιον. Τὸ σύστημα ἡμῶν τοῦτο ἀκριβῶς ἐκεῖ ἀποβλέπει, ἄρα τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ θὰ εἶνε μόνιμα.

5) Ἐὰν ἐλειτούργει δικαίως καὶ ὑπὲρ πάντων. Δικαίως θὰ ἐλειτούργει διότι οὐδενὸς θ' ἀφήρει τὴν ἰδιωτικὴν περιουσίαν, καὶ οὐδενὸς θὰ παρέβλαπτε τὰ συμφέροντα. Ὑπὲρ πάντων θὰ ἐλειτούργει διότι θὰ ἐξησφάλιζεν εἰς ἕκαστον ὀλοκληρον τὸ προῖόν τῆς ἐργασίας του.

6) Ἐὰν εἶχε τοιαύτην ἐλαστικότητα ὥστε νὰ ἐπιδέχεται εὐρυσίαν, τροποποίησιν καὶ τελειοποίησιν ἐπ' ἀπειρον. Προδήλως διότι ἀπαιτεῖ εἰκοσαετίαν ὄλην ὅπως τεθῆ ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ. Ἐκαστον δὲ ἔτος ἡ ἀποκτωμένη πρόσθετος πείρα θὰ καθίστα ἐφικτὴν πᾶσαν ἀλλοίωσιν ἢ ἐπέκτασιν ἣτις θ' ἀπεδείκνυτο ἀναγκαία. Ἴνα καταδειχθῶσιν ἐπαρκῶς ὅλα τὰ πλεονεκτήματα ἅτινα θὰ προσεπόριζεν εἰς τὸ γένος ἢ παραδοχὴ τοιούτου συστήματος, θ' ἀπρητέτο ὀγκώδης τόμος. Ἄλλ' ἐπισταμένη μελέτη τοῦ σχεδίου θὰ πείσῃ ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν σύστασιν τῶν ἐν λόγῳ σχολείων τῆς κατωτέρας παιδείσεως, μεγάλη βελτίωσις οἰκονομικῶς θὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ βαρὺ φορτίον θὰ ἀρθῆ ἐκ τῶν ὤμων τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου.

Ὁ ἅπας πλοῦτος εἶνε δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν Ἀνθρωπότητα, ὅπως τὸ ἡλιόφως, τὸ ὕδωρ, ἡ δύναμις τοῦ αὐξάνειν. Ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος δὲν δημιουργοῦμεν ἐφαρμόζοντες τὴν δρᾶσιν μας ἐπὶ τῶν δῶρων τοῦ Θεοῦ, δέον νὰ χρησιμοποιῆται ὑπὲρ ἐμφρόνων καὶ δικαίων σκοπῶν. Τίς σκοπὸς δὲ ἐμφρονέστερος, ἢ δικαιοτέρος, ἢ ἱερώτερος, παρὰ ἡ ἐξασφάλισις ἐστίας, τροφῆς, ἐνδυμασίας καὶ ἀρτίας ἀνατροφῆς τῶν τέκνων τῆς πατρίδος μας. Ἡ δαπάνη τοῦ πλούτου μας τούτου εἰς μέγαρα, ἀνάκτορα, ἐπαύλεις, θαλαμηγούς, ἐπίδειξιν πολυτελείας καὶ τοιαῦτα εἶνε ἔργον ἄφρον, ἀδικον καὶ ἀνίερν, ἀφοῦ ὡς ἐκ τούτων τὰ τέκνα τῶν δημιουργούντων τὸν πλοῦτον μας τούτον στεροῦνται ἐστίας, τροφῆς, ἐνδυμασίας, ἀνατροφῆς καὶ παιδείας. Ἐξασφαλίζοντες τὰ ἀγαθὰ ταῦτα ὑπὲρ τῶν τέκνων μας θὰ καταστήσωμεν καὶ αὐτὰ δημιουργοὺς πολλαπλασίου, ἀνεξαντλήτου, δύναμαι εἰπεῖν, πλούτου προσιτοῦ τοῖς πᾶσι.

Τὸ σύστημά μας ἀφοῦ ἀρχίσῃ ἐφαρμοζόμενον δὲν θὰ ἔχῃ ἀνάγκην χρηματικῆς βοηθείας, οὔτε ἐκ φόρων οὔτε ἐκ δωρεῶν, διότι τὰ ἐργαστήριά του θὰ παράγωσι πᾶν τὸ χρεῖωδες του, ἀκόμη καὶ πᾶν

ἐργαλεῖον, καὶ πᾶν τρόφιμον.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τούτου θὰ συνεπιφέρῃ τὴν λύσιν πολλῶν κοινωνικῶν προβλημάτων. Ἐνδεῖα δὲν θὰ εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ, οὔτε θὰ ὑπάρχῃ πλέον ἀνάγκη ὀρφανοτροφείων καὶ φυλακῶν διότι θὰ χρησιμοποιηθῶσιν οἱ ἀγροὶ μεταβαλλόμενοι αὐτομάτως εἰς ἀλσεοπόλεις καὶ ὁ φυσικὸς πλοῦτος τῆς χώρας θὰ ἀναπτυχθῆ. Τὸ γένος θὰ καταστῆ ἀπείρως ἰσχυρότερον εἴποτε ἐγένετο ἀνάγκη ν' ἀμυνθῆ ὑπὲρ τῆς αὐτοτελείας του· διότι ἀντὶ τοῦ γελοίου στρατεύματος δι' οὗ μᾶς ἐπροίκισαν οἱ πολιτευόμενοι θὰ ἔχωμεν ὀλοκληρον λαὸν ὀπλισμένον καὶ γυμνασμένον, ἀήττητον ἐν τῷ ἀπωθεῖν ἐπίθεσιν, καὶ ἐπιβλητικὸν ἐν τῇ ἀπαιτήσῃ καὶ διασώσει παντὸς δικαίου του καὶ παντὸς προνομίου του.

Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου μας θὰ παύσῃ ἡ ἔτησία συγκομιδῆ ἑκατοντάδων θανάτων καὶ χιλιάδων δυστυχημάτων συμβαινόντων ὡς ἐκ τῆς ἀστόργου νομοθεσίας ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐργοστάσια.

Τέλος ἡ ἐξασφάλισις ὀλβίου γήρατος δὲν θὰ εἶνε πλέον ὄνειρον, ἀπαξ τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σύστημά μας, ἀλλὰ θὰ εἶνε εἰς θέσιν ἕκαστος νὰ προσδοκᾷ ὀλβιον γήρας, ἀντὶ, ὡς νῦν, νὰ βλέπῃ ἐν τρόμφῳ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν του φοβούμενος τὸ μέλλον. Ὡς ἐδείχθη διὰ τῆς ἀνωτέρω διεξηγήσεως, ὁ πολίτης θὰ προσπελάξῃ τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν του ἀκριβῶς ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ κατοχὴν τοῦ κτήματός του. Πᾶς δόσας τριακονταετῆ χρῆσιμον ἐκδούλευσιν εἰς τὸ κράτος θὰ δύναται νὰ ἀποσυρθῆ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον κεκτημένος πᾶν δικαίωμα καὶ πᾶν προνόμιον καὶ πάντα τίτλον πολίτου ἀληθῶς ὀλβίου καὶ τετιμημένου. Τί ἄλλο δύναται νὰ εἶνε ὁ σκοπὸς τῆς παιδείας;

Ο ΒΙΟΝΟΜΙΚΟΣ ΓΝΩΜΩΝ ΕΝ ΙΑΠΩΝΙΑ.

[Ἄρθρον 86ο.]

Β'.

Εἶνε θεμελιῶδες ἀξίωμα τῆς ἰαπωνικῆς πίστεως ὅτι τὰ συμφέροντα τοῦ Δημοσίου εἶνε ἱερώτερα τῶν συμφερόντων τοῦ ἀτόμου. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ ἰαπωνικὴ αὐτοθυσία, καὶ ἐξηγεῖται ἐπίσης ἐντεῦθεν ἡ ἀφοσίωσις τὴν ὁποῖαν ὁ ἰάπων φρονεῖ ἐπάναγκες νὰ παρέχῃ εἰς τὸν ἀνώτατον ἀρχοντα τῆς πολιτείας. Ἀλλὰ δέον νὰ σημειώσωμεν καλῶς ὅτι καίτοι ἡ ἀφοσίωσις αὕτη παρέχεται ἀμέριστος εἰς τὸν αὐτοκράτορα δὲν εἶνε τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς ὃ ἀφοσιούται ὁ ἰάπων, ἀλλ' εἶνε ἡ ἰδέα ἢ ἡ ὑπάτη ἀρχὴ ἐκπροσωπεῖ. Διὰ τὸν ἰάπωναν δὲν κάθηται ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ θρόνου πρόσωπον, ἀλλὰ κάθηται μία ἰδέα — ἡ ἰδέα τῆς ἐθνικῆς ἀλληλεγγύης. Ἐὰν ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ ἰαπωνικὸν ἰδεῶδες, ἡσύχως καὶ ἀθορύβως ἀντικαθίσταται.

Ὁ βιονομικὸς γνώμων δὲν ἐμπνέει αἰσθήματα βασιλολατρίας, ἢ ἥρωολατρίας, ἀλλὰ αἰσθήματα ἱπποτισμοῦ καὶ πίστεως. Οὔτε κρίνεται βιονομικῶς πρέπον νὰ ὑμνῆται καὶ ἐκθειάζεται ὁ πολίτης ἢ στρατιώτης ὁ ἐμπορούμενος ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἰδεώδους του. Εἶνε ἀρκετὴ δι' αὐτὸν τιμὴ ὅτι ἐνεπνεύσθη ὑπ' αὐτῶν, ὅτι ἐφήρμοσεν αὐτὰς καὶ ὅτι ἐξετέλεσε πιστῶς τὸ καθήκον του. Ἴσως μόνη ἡ Σπάρτη παρέχει παρόμοια παραδείγματα καρτερίας, καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸ καθήκον. Τὸ νὰ ἐπιζήσῃ ὀνειδούς ὁ σπαρτιάτης ἐθεώρει τὸ μέγιστον τῶν ἐγκλημάτων, ὅπως τὸ θεωρεῖ καὶ ὁ ἰάπων σήμερον. Σημειώτεον ὅτι οὐδέποτε ὁ ἰάπων ἀποφασίζει νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν του ἀνευ ἀποχρῶντος λόγου. Δὲν ἐννοεῖ νὰ ἀποθάνῃ εἰς μάτην, ἐννοεῖ μόνον νὰ ἀκολουθήσῃ πιστῶς τὸ ἰδεώδες του μέχρι θανάτου, μὴ ἀρνούμενος νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν του ὅταν ἡ τοιαύτη θυσία ἔχει ἀναμφισβητήτως οὐσιαστικὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα. Βεβαίως τοιοῦτους χαρακτήρας τὰ χρονικὰ τῶν πολέμων δὲν ἀναφέρουσιν ἄλλους. Ἐτέρᾳ ἀρετῇ ἦν ἐμπνέει εἰς τὸν ἰάπωνά ὁ βιονομικὸς γνώμων εἶνε ἡ σπαρτιατικὴ λιτότης, ἢ λιτότης δηλαδή ἐκείνη ἢ ἐξασφαλίζουσα τὴν αὐτάρκειαν καὶ ἐξοβελίζουσα τὴν ἀντικοινωνικὴν πολυτέλειαν, διότι εἶνε βιονομικὴ ἀρχὴ ὅτι ἡ αὐτάρκεια εἶνε γνήσιος πλοῦτος, ἢ δὲ χλιδὴ εἶνε ψυχικὴ πτωχεία. Τὰ κατὰ συνθήκην κοινωνικὰ ψεῦδη ὁ βιονομικὸς ἰάπων τὰ ἀποστρέφεται ὅπως ἀποστρέφεται πᾶσαν ὑποκρισίαν, διπλωματίαν καὶ φενάκην. Ἐντεῦθεν τὸ ἰαπωνικὸν ἦθος εἶνε ἐπιφυλακτικὸν καὶ μεμετρημένον, εὐπροσήγορον, ἀβρόν, ἀλλ' ὄχι ἄγαν οἰκεῖον. Ὁ ἰάπων κρίνει ὅτι τὸ ἐμφρόνως ἐκδηλοῦν μίαν φυσικὴν ἀξιοπρέπειαν εἶνε τακτικὴ ἀποδίδουσα τιμὴν ὄχι μόνον εἰς τὸν ἐκδηλοῦντα, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μεθ' ὧν ἔρχεται εἰς συνάφειαν. Τὰ δύο λοιπὸν βιονομικὰ στοιχεῖα τοῦ ἰαπωνικοῦ ἰδεώδους εἶνε ἱπποτισμὸς καὶ ἀπλότης, εἰς ἃ προσετέθησαν ἀντληθέντα ἐκ πολλῶν φιλοσοφιῶν καὶ θρησκείων τοῦ κόσμου αἱ ἀρεταὶ τῆς ἀνδρείας, τῆς ἀφοσιώσεως, τῆς ἀκεραιότητος, τῆς ἐγκρατείας, τῆς ἀγνείας καὶ τῆς ἀγάπης. Πάντα ταῦτα καλλιιεργεῖ ἀνευδότης πᾶς ἰάπων φιλοδοξῶν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς βιονόμος. Ἐντεῦθεν συμβαίνει ὅτι ὁσάκις προέλθῃ εἰς σύμβασιν, σύμπραξιν, ἢ συμμαχίαν μετὰ ἰάπωνος ἀκολουθοῦντος τὸν βιονομικὸν αὐτοῦ γνώμονα δύνασαι νὰ εἶσαι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι πᾶσα ῥήτρα τῆς συμφωνίας θὰ τηρηθῇ ὡς ἱερὰ ὑποχρέωσις μέχρι ἀκόμη καὶ θανάτου. Πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ὁ βιονομικὸς αὐτὸς γνώμων ἐνέπνεε μίαν μόνην τάξιν τοῦ ἰαπωνικοῦ ἔθνους. Αὕτῃ ἢ τάξιν ἀκριβῶς ὑπέκουσα εἰς αὐτὸν τὸν ἠθικὸν κώδικα ἐθυσίασε πάντα τὰ προνόμια τῆς καὶ πάντα τὰ πατροπαράδοτα δικαιώματά της, ἵνα ἀνοιχθῶσιν αἱ πύλαι πασῶν τῶν ἄλλων τάξεων τοῦ ἔθνους εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ βιονομικοῦ γνώμωνος. Ἡ

Ἰαπωνία εἶνε τὸ μόνον ἔθνος οὗ οἱ ἰθύντορες κατήργησαν τὰ ἴδια ἐαυτῶν προνόμια ἵνα καταστήσωσι πᾶν δυνατὸν πλεονέκτημα προσιτὸν εἰς ὅλοκληρον τὸ ἔθνος. Οὕτω ὁ βιονομικὸς γνώμων τῶν Σαμουράι κατέστη ἔθνικὸν ἰδεώδες ἀπάντων. Πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἐθεωρεῖτο ὅτι μόνον εἰς Σαμουράι ἠδύνατο νὰ ἐλπίξῃ τὴν σφραγίδα ἐκείνην ἢν περιάπτει ὁ βιονομικὸς γνώμων. Ἦδη πᾶς ἰάπων δύναται νὰ φιλοδοξήσῃ τοῦτο ἀπλούστατα ἀκολουθῶν τὴν διαγραφομένην τακτικὴν ἐν εἰρήνῃ καὶ τὴν ἐπιβαλλομένην ἀνδρείαν ἐν πολέμῳ. Εὐθύς ὡς ἡ Ἰαπωνία ἐκλήθη νὰ συμπήξῃ τὸ νέον της πολίτευμα, ἐξῆλθεν εἰς ἀναζήτησιν* τῶν ἀρίστων στοιχείων καὶ ὅσα ἔκρινεν ἄριστα παρὰ ξένους τὰ ἠσπίασθη, ἀλλὰ τὴν ἀρίστην ἠθικὴν ἐμπνευσιν ἔκρινεν ὅτι εὗρεν ἐν τῷ βιονομικῷ γνώμονι τῶν Σαμουράι, ὄχι ἐν ταῖς θεολογίαις καὶ θρησκειαῖς τῶν ξένων. Τὰ θρησκευόμενα δύνανται νὰ εἶνε πολλαπλᾶ καὶ ἐπομένως νὰ διαιρῶσι τὰς κοινωνίας, ἀλλ' ὁ βιονομικὸς γνώμων εἶνε πάντοτε εἰς καὶ δὲν δύναται παρὰ νὰ ἀποβῇ δεσμὸς ἐνότητος. Ἐντεῦθεν ἡ ἰαπωνικὴ πολιτεία καθιέρωσεν αὐτὸν ὡς σύστημα ἔθνικῆς ἠθικῆς. Οἱ Σαμουράι οὕτω ἐφάνησαν ἀληθεῖς ἰθύντορες τοῦ λαοῦ, ἀληθεῖς ἀνακτες ἀνδρῶν διότι ὄχι μόνον στρατιωτικῶς τὸν ἀνύψωσαν ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς τὸν ὠκοδόμησαν. Θὰ ἦτο δὲ ματαία ὅλως ἡ ὑλικὴ εὐδοκίμησις καὶ δύναμις οἰουδήποτε ἔθνους ἀνευ τοῦ ἠθικοῦ αὐτοῦ πυρὸς τοῦ δι' ὀλίγων ὠρισμένων ἀρχῶν ζωοποιούντος τὸ ὅλον οἰκοδόμημα. Καὶ οἱ διευθύνοντες τὴν Ἰαπωνίαν ἀντελήφθησαν ὅτι θὰ ἦτο ματαία πᾶσα ἰαπωνικὴ ἐπιτυχία ὑλικῶς, ἂν μὴ ἐχρησιμοποιεῖτο ἢ ἀνεξάντλητος πηγὴ τῆς ἠθικῆς δυνάμεως ἢν διεφύλαξαν ἀπ' αἰῶνων ἐν τῷ στενῷ αὐτῶν κύκλῳ οἱ Σαμουράι. Ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν πρῶτιστον μέλημα οἰασθήποτε σαμουραϊκῆς οἰκογενείας εἶνε νὰ ποτίξῃ πᾶν γεννώμενον βρέφος μετὰ τὰ νάματα τῆς ἠθικῆς ταύτης δυνάμεως, ἥτις ἀσκεῖ τόσῃν γοητείαν ἐπὶ παντὸς εὐπαιδευτοῦ ἰάπωνος, ὥστε λέγεται ὅτι αὐτομάτως ἢ σύζήτησις περὶ τῶν βιονομικῶν αὐτῆς ἀρχῶν προκύπτει ἐν πάσῃ συναναστροφῇ, καὶ συζητεῖται μετὰ ἐκτάκτου ζέσεως τὸ πῶς νὰ ἐφαρμόξῃ τις αὐτὰς ἐν ταῖς καθ' ἡμέραν σχέσεσιν. Εἶπον “μετὰ ἐκτάκτου ζέσεως,” ἀλλὰ θὰ ἦμην καταληπτότερος εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου ἐὰν ἔλεγον “μεθ' ἧς ζέσεως συζητοῦσιν ἐν Ἑλλάδι, ἐν πάσῃ συναναστροφῇ τὰ κομματικὰ τῆς ἡμέρας.”

Ὁ βιονομικὸς γνώμων ἤδη εἰσήχθη εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Ἰαπωνίας ὡς συστηματικῶς διδακτέον μάθημα, καὶ δὲν θὰ ἦτο παράτολμον νὰ προφητεύσῃ τις μεγάλα καὶ θαυμάσια περὶ ἔθνους ὅπερ ἐπὶ τῶν ὑλικῶν βάσεων τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης ἔγνω νὰ ἐγείρῃ τὸ ἠθικὸν οἰκοδόμημα τῶν ἀρχαίων ἐμπνεύσεων. Ἄπαξ εἰσαχθείσης τῆς διδασκαλίας

* Ἴδε ΕΡΕΥΝΑΝ Νοεμβρίου 1901.

τῶν βιονομικῶν ἀρχῶν εἰς τὸ σύστημα τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἢ ἐθνικῆ ἠθικῆ θὰ καταστῆ ἀρκετὰ εὐρεία ὥστε νὰ ἐνσωματώσῃ εἰς ἑαυτὴν τὰ ἀρίστα διδάγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ παρακαμπτοῦσα τὰς ἐρίδας καὶ τὰς διαμάχας αἵτινες θὰ ἐπηκολούθουν ἐὰν ἀνεκηρύσσετο ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ὁ Χριστιανισμὸς εἴτε ἄλλη θρησκεία, ὡς ἐπικρατοῦσα θρησκεία. Ὁ βιονομικὸς γνώμων εἶνε ἀσυμβίβαστος πρὸς θεολογικὰς ἐρίδας, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐξασφαλίζει ὑπὸ πολιτικὴν ἐποψίν θυμασίον σύστημα δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς ἠθικῆς διότι ἐξουδετεροῖ τὰ διαλυτικὰ στοιχεῖα καὶ προάγει τὴν ἐνότητα, τὴν συνοχὴν, καὶ τὴν ἀλληλεγγύην. Δὲν ἐξαρτάται ποσῶς ἀπὸ τύπους καὶ τελετὰς, ἀλλὰ στηρίζεται ἐπὶ ζωτικῶν δυνάμεων καὶ αἰωνίων ἀληθειῶν. Ὅταν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτὸ σήμερον, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἰαπωνίᾳ, ἀποτελοῦσι τὴν μειουότητα καὶ μολοντοῦτο θαυματουργοῦσι, δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τί θὰ ἐπιτελέσῃ ὅταν τὸ ἀκολουθήσῃ ἢ ὀλομέλεια τοῦ ἰαπωνικοῦ ἔθνους, καὶ δυνάμεθα νὰ προφητεύσωμεν ὅτι ἐὰν προστεθῶσιν εἰς αὐτὸ τὰ στοιχεῖα τῶν ἀκόμη ἀμοιρῆ, καὶ εἶνε λίαν πιθανὸν ὅτι οἱ ἰάπωνες θὰ τὰ προσθέσωσιν ἅμα τὰ ἀνακαλύψωσι, θὰ τὰ ἀνακαλύψωσι δὲ διότι ἐρευνῶσι, δυνάμεθα νὰ προφητεύσωμεν ὅτι ἡ Ἰαπωνία προῶρισται νὰ κατακτήσῃ τὸν κόσμον.

Δὲν διατείνομαι ὅτι ἡ ἰαπωνικὴ ἠθικὴ εἶνε ἡ ἀρίστη ὡς ἔχει σήμερον. Ἰπάρχουν ἐλαττώματα ἅτινα ὁ βιονομικὸς γνώμων, ὡς ἔχει σήμερον ἐν Ἰαπωνίᾳ, δὲν τὰ ὑπερενίκησεν ἀκόμη. Δὲν δυνάμεθα παραδείγματος χάριν νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ὁ ἐμπορικὸς κόσμος ἐν Ἰαπωνίᾳ ἐμπνέεται ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ βιονομικῶς διάγειν ὥστε νὰ διακρίνεται τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου ἐν ἄλλαις χώραις, ἐπὶ αὐστηρᾷ φιλαληθείᾳ. Δὲν διατείνομαι ὅτι ὁ ἰάπων εἶνε ὑπογραμμὸς τελείου ἀνθρώπου, οὔτε ὅτι ὁ Ἀνθρωπισμὸς εἶνε ὁ ἰδιάζων χαρακτήρ τῆς χώρας. Ἄν καταστῆ εἰς τὸ μέλλον, ἢ ἂν ἄλλο τι γένος ἀνατείλῃ μὲ νόησιν καὶ ἰκανότητά νὰ συμπληρώσῃ τὸν βιονομικὸν γνώμονα καὶ δεσπύσῃ αὐτὸ τοῦ πολιτισμοῦ μᾶλλον ἢ ἡ Ἰαπωνία, ἀδηλον. Ἡμᾶς ἐνταῦθα ἐνδιαφέρει ἡ ξηρὰ ἐρευνα τῶν γεγονότων, ἢ ἐξ αὐτῶν ἀντλησὶς διδαγμάτων. Ὡς εἶπον εἶνε οὐκ ὀλίγον ἀξιοσημείωτον ὅτι οἱ ἰάπωνες παρέλαβον ἀπὸ τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη, ὕλικά πλεονεκτήματα, οἶον μεθόδους διοικήσεως, ἐπιστημονικὴν παιδευσιν, στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν ἄμυναν, βιομηχανικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἐπιχειρηματικότητα, ἀλλὰ τὴν ἠθικὴν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, ἡσύχως μὲν, ὀριστικῶς δέ, τὴν ἀντιπαρῆλθον οὐδόλως στέργοντες νὰ ἐγκολποθῶσιν οἰανδήποτε ἐκ τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν μας. Ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ἰαπωνικὴ ἐπιτροπὴ ἐζήτηε νὰ ἐξακριβώσῃ ποῖα ἢ θρησκεία τῶν εὐπαιδύτων γάλλων καὶ τῶν ἀγγλων, τόσῳ ἀπίστευτον ἐθεώρει ὅτι ὁ χριστιανισμὸς τῆς γαλλικῆς

ἐκκλησίας, καὶ ὁ χριστιανισμὸς τῆς ἀγγλικῆς ἐκκλησίας ἦτο πράγματι ἢ θρησκεία ἢ ἐμπνέουσα τόσῳ μεγάλῳ ἔθνῳ ὡς ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία. Κατὰ συνέπειαν εἶπε, ναυτικὰ ναί, διοικητικὰ ναί, ἀλλὰ θρησκευτικὰ ὄχι. Μολοντοῦτο, πιστεύω ὅτι ἐὰν ἠρεῖνα καλῆτερον θὰ εὑρίσκε διδάγματα ἀξία τῆς προσοχῆς τῆς. Ἄλλ' ὁ λόγος ἐνταῦθα εἶνε ὅτι ἡ θρησκεία ἦν ὁ ἰάπων ἐκτιμᾷ εἶνε θρησκεία ἠθικῆ, ὄχι θρησκεία θεολογικῆ. Προτιμᾷ μίαν φιλοσοφίαν πρακτικὴν ὑπὲρ ὅλας τὰς μεταφυσικὰς θρησκείας· ἐν ἄλλαις λέξεσι ὡς σωτήρα αὐτοῦ θεωρεῖ τὸ βιονομικὸν ἰδεῶδες οὐ τὰ πρῶτα στοιχεῖα ἔλαβε πρὸ αἰῶνων ἀπὸ τὸν μέγαν διδάσκαλον τῆς Κίνας. Γνωστὸν ὅτι ὁ Κομφούκιος ἐδίδασκε τὴν Κίναν κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ Πυθαγόρας ἐδίδασκε τὴν Ἑλλάδα. Δέκα αἰῶνας ὕστερον τὸ δίδαγμα τοῦ Κομφουκίου εἰσεχώρησεν διὰ τῆς Κορέας εἰς τὰς ἰαπωνικὰς νήσους καὶ ἐγένετο ἀσπαστὸν ὑπὸ τῶν ὀλίγων ἐπιλέκτων τοῦ ἔθνους, λογίων καὶ εὐπατριδῶν, ἀφ' ὧν, ὡς εἶπον, ἐξεπήγασε καὶ ἤρδευσε τὰς λοιπὰς τάξεις. Ἡλίκη θὰ ἦτο ἡ Ἑλλάς ἐὰν τὰ διδάγματα τοῦ Πυθαγόρα ἐρριζοβόλων ἐκτοτε! Ἴσως ὁ κόσμος ὅλος σήμερον θὰ ἦτο Ἑλλάς, καὶ ἡ Οἰκουμένη θὰ ἐνεπνέετο ὑπὸ μιᾶς θρησκείας. Οἱ ἰάπωνες δύνανται νὰ κατακρίνωσιν ὡς ἔθνος ἀθέων, ἀλλὰ δὲν ἐκπλήσσομαι ἀφοῦ καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ κατεκρίνοντο ὡς ἄθεοι διότι ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ὄχι εἰς τοὺς θεοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης. Εἰς τὴν Ἰαπωνίαν εἰσήχθη καὶ ὁ βουδδισμὸς ἀλλὰ οὐδεμίαν ἤσκησεν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρος διότι εἰσήχθη τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τελετουργικὸν μέρος τοῦ εὐαγγελίου τοῦ βουδδα. Ἐν Βυρμανίᾳ ὁμοῦς ἐνθα εἰσήχθη τὸ ἐσωτερικὸν πνεῦμα τοῦ βουδδισμοῦ ἐκεῖ ἢ ἐπίδρασις του ὑπήρξεν ἐξοχος. Οἱ ἰάπωνες ἔστρεψαν ὀλόκληρον τὴν ψυχὴν των πρὸς τὸν Χριστὸν τῆς Κίνας, ὄχι πρὸς τὸν Χριστὸν τῆς Ἰνδίας. Οὕτω, ὀλόκληρος ἢ παλιγγενεσία τοῦ ἰαπωνικοῦ ἔθνους εἶνε ἔργον ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου. Μόνος του ὁ Κομφούκιος, ἄνευ συμπράκτορος, ἄνευ ἐνθουσιωδῶν ὀπαδῶν, κατάρθωσε νὰ διαμορφώσῃ τὴν ἰαπωνικὴν ψυχὴν, καὶ τίς οἶδε ἐὰν διεμόρφωσε καὶ τὴν σινικὴν ψυχὴν, ἥτις τότε νῦν ὑπνώττει, ἀλλ' ἴσως μέλλει νὰ ἐξεγερθῆ βραδύτερον μὲ τὸν βιονομικὸν γνώμονά της ὅπως ἐξηγέρθη ἡ ἰαπωνικὴ πρὸ τεσσαρακονταετίας. Ἰπὸ τοιούτους ὄρους εἰς τί συνίσταται ὁ λεγόμενος κίνδυνος περὶ κατακτήσεως τοῦ κόσμου ὑπὸ τῶν ἰαπῶνων καὶ σινῶν; Μᾶλλον θὰ ἦτο διάσωσις ἀπὸ κινδύνου ἄλλου συνισταμένου εἰς ἀπειλὴν ὑποδουλώσεως τοῦ κόσμου εἰς τὴν ἱεροκρατίαν ἢ τὸν στρατιωτικισμόν. Ὁ ἰάπων θὰ ἔσωζε τὸν κόσμον ἐφιστῶν τὴν προσοχὴν τῆς Ἀνθρωπότητος εἰς τὸ ἐνδότερον φῶς, ὄχι εἰς τὰ δεσποτικὰ ἔδικτα. Οὐδεμία ὑποδουλώσις εἶνε ποτε δυνατὴ ἄπαξ ἐκτιμήσωμεν τὸ φῶς τὸ ἀκτινοβο-

λοῦν ἐκ τῶν ἔνδον. Καὶ θὰ ἦτο οὕτω ὁ βιονομικὸς γνῶμων τῶν ἰαπώνων παγκοσμίως εὐπρόσδεκτος, ἀρκεῖ νὰ ἐπλουτίζετο διὰ τῆς προσθήκης ἰδεωδῶν ὡς τὸ τοῦ Οὐγκῶ, τοῦ Τολστόη, τοῦ Φλέτσερ, τοῦ Σαῖνυ καὶ τοῦ Κάρπεντερ, περὶ ὧν ὁμως θ' ἀσχοληθῶ ἐν προσεχεῖ εὐκαιρίᾳ.

ΑΣΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΣΙΑ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.

(Συνέχεια καὶ τέλος ἐκ τῆς σελίδος 85.)

Τὴν ἐπιστήμην τοῦ πλοῦτου περιγράφουν τινες ὡς οὖσαν ἀπλῶς ἐπιστήμην ἀνταλλαγῆς. Λέγουν δηλαδὴ ὅτι ἡ ἀνταλλαγή φέρει κέρδος, ἀρα πλοῦτον. Κέρδος λέγοντες ἐννοοῦν θησαυρισμὸν· ἀλλ' εἶνε πρόδηλον ὅτι ἂν ἡ ἀνταλλαγή φέρη τοιοῦτο κέρδος, τὸ κέρδος αὐτὸ περιορίζεται εἰς τὸν ἓνα τῶν ἀνταλλασσόντων, εἰς δὲ τὸν ἄλλον μένει κατ' ἀνάγκην ζημία. Δὲν εἶνε δυνατὸν ὅλοι νὰ κερδαίνωμεν διὰ θησαυρισμοῦ. Διὰ δημιουργήσεως μάλιστα, δι' ἀνακαλύψεως βέβαια, ἀλλ' ὄχι δι' ἡπλῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἤδη ὑπαρχόντων. Ἐκ τῆς ἀνταλλαγῆς προκύπτει ἐκδούλευσις ἀμφοτέρων, ἀλλ' ὄχι αὐξήσις πράγματος. Ἄν ἐκ τῆς ἀνταλλαγῆς αὐξήσουν τὰ ὑπάρχοντα τοῦ ἑνός, κατ' ἀνάγκην θὰ ἐλαττωθῶσι τὰ τοῦ ἄλλου. Ἀλλά, ἐάν τις σπεύρῃ ἐν κοιλῶν καὶ θερίσῃ δύο, τοῦτο εἶνε κέρδος του· καὶ ἐάν ἕτερος σκάψας καὶ κατεργασθεὶς σίδηρον μεταβάλῃ τὴν μίαν σκαπάνην του εἰς δύο, τοῦτο εἶνε κέρδος του. Κατόπιν ὁ ἔχων τὰ δύο κοιλὰ θέλει νὰ σκάψῃ, καὶ ὁ ἔχων τὰς δύο σκαπάνας θέλει νὰ φάγῃ. Τότε οἱ δύο ἄνθρωποι ἀνταλλάσσουν τὰ κέρδη των· ὁ μὲν ἐφοδιάζει τὴν ἄλλον μὲ τὸ πρᾶγμα οὐ ἀκριβῶς ἔχει ἀνάγκην· ὁ μὲν λαμβάνει τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο σκαπανῶν, ὁ δὲ τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο κοιλῶν. Ἀμφοτέροι ὠφελήθησαν, εἰς ἀμφοτέρους παρεσχέθη μία ἐκδούλευσις, ἐν πλεονέκτημα καταστήσαν ἀμφοτέρους πλουσίους, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἀνταλλαγῆς ταύτης οὐδεὶς θησαυρισμὸς, οὐδὲν κέρδος προέκυψε διότι ἡ ἀνταλλαγή δὲν ἐδημιούργησε τίποτε. Ἡ ἀνταλλαγή ἀρα αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν φέρει κέρδος εἰμὴ ὑπὸ τὸν ὄρον ἵνα ὁ ἕτερος τῶν ἀνταλλασσόντων στερηθῇ ὅ,τι ἀκριβῶς ὁ ἄλλος κερδαίνει. Ἀνταλλάσσω μίαν βελόνην μὲ ἓνα ἀδάμαντα. Ὁ δίδων τὸν ἀδάμαντα διὰ νὰ λάβῃ τὴν βελόνην πρέπει νὰ εἶνε ὀττεντότος. Ἐν τοιοῦτῃ περιπτώσει ὁ δίδων τὴν βελόνην κερδαίνει τὸν ἀδάμαντα ἐν χάνει ὁ ὀττεντότος. Τί σημαίνει τοῦτο; Σημαίνει ὅτι τὸ κέρδος μου ἐπραγματοποιήθη ἐπὶ τῇ βάσει εἴτε τῆς ἀμαθίας εἴτε τῆς ἀδυναμίας τοῦ δεχθέντος μίαν βελόνην ὡς ἀντάλλαγμα. Ὁ ὀττεντότος ἀγνοεῖ ὅτι ἐν Εὐρώπῃ εἰς τὸν ἀδάμαντα ἀποδίδεται ἀξία, ἢ ἂν τὸ γνωρίζῃ, ἀδυνατῇ νὰ ἐπωφεληθῇ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐπικρατουσῶν ἰδεῶν καὶ οὕτω ἀνταλλάξῃ τὸν ἀδάμαντά του μὲ μέγαν ἀριθμὸν βελονῶν. Ἀλλὰ ἐγώ, συμφεροντολογῶν καὶ κερδοθηρῶν ἔτι μᾶλλον, δίδω εἰς τὸν ὀττεντότον βελόνην ἀνευ ὁπῆς διότι ἀντελήφθην ὅτι ὁ πρὸς ὃν συναλλάσσομαι δὲν προσέχει πολὺ τί λαμβάνει. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ ἐπιστήμη τῆς ἀνταλλαγῆς, δηλαδὴ ἡ ἐπικρατοῦσα πολιτικὴ οἰκονομία ὑφίσταται μόνον καὶ μόνον ἐφ' ὅσον βασίζεται ἐπὶ τῆς ἀμαθίας, τῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς ἀπερισκεψίας τῶν ἀνθρώπων. Ὡστε ἅμα αὐτὰ τὰ τρία κακὰ λείψωσι, θὰ λείψῃ καὶ αὐτή, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι δὲν εἶνε ἐπιστήμη, διότι πᾶσα ἐπιστήμη κατὰ πρῶτον λόγον δεόν νὰ βασίζεται ἐπὶ τῆς ἀληθείας, τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς συνέσεως. Τὸ ἀπαραίτητον ἀρα στοιχεῖον πάσης δικαίας ἀνταλλαγῆς εἶνε ἡ ἀμοιβαία ἐκδούλευσις τῶν ἀνταλλασσόντων, τὸ κοινὸν ἀμφοτέρων πλεονέκτημα· ἢ ἐὰν ἡ ἐκδούλευσις ἦται τὸ πλεονέκτημα εἶνε μόνον ὑπὲρ τοῦ ἑνός, ὁ ἄλλος τοῦλάχιστον νὰ μὴ παραβλάπτεται

ἐλαττωμένης τῆς πλουσιονομικῆς του δυνάμεως. Ἡ ἀνταλλαγή, γενικῶς εἰπεῖν, ὑποθέτει καὶ πρόσωπόν τι ἐπιμελούμενον τὴν τελείωσιν αὐτῆς καὶ κοινῶς καλούμενον ἔμπορος. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται δίκαιόν τι ἀντιστάθμισμα τοῦ χρόνου ἐν κατηνάλωσε, καὶ τῆς ἐργασίας ἢν κατέβαλε, καὶ πρέπει νὰ τὸ γνωρίζουν ὅλοι τί ἀκριβῶς λαμβάνει ὁ ἔμπορος διότι πᾶσα ἀπόκρυψις συνεπάγεται πιθανότητα ἐκμεταλλεύσεως ἢν οὐδεμία ἐπιστήμη δεόν νὰ ἀνέχεται. Εἶδομεν πῶς ἡ ἀνταλλαγή δὲν φέρει τὸ κέρδος, ἀλλὰ τὸ φέρει ἡ ἐργασία δηλαδὴ ἡ πᾶλη τοῦ ζῶντος ἀνθρώπου κατὰ τῆς ἀψύχου φύσεως. Ὑπάρχουν πολλαὶ ποιότητες ἐργασίας, καὶ βεβαίως ἐργασία ἄστοχος, ἄσκοπος, ἀμέθοδος, ἀγύμναστος, ἀναρμωδία, ἀδαής, οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει. Ἡ ἐργασία διὰ νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὡς περιουσία πρέπει νὰ φέρῃ τὸν καρπὸν τῆς, πρέπει νὰ καταρτίξῃ ἰσοζύγιον μεταξὺ τῆς δράσεως τοῦ ζῶντος ἐργάτου καὶ τοῦ προϊόντος τῆς ἀψύχου φύσεως. Τὸ ἰσοζύγιον αὐτὸ εἶνε ἡ ἀξία ἣτις ἄγει τὴν πλάστιγγα εἰς τὸ προσῆκον σημεῖον τῆς τιμῆς. Τιμὴν ὠνόμαζον οἱ Ἕλληνες τὴν ἀξίαν τοῦ προϊόντος, τοῦ παραγομένου διὰ τῆς ἀληθοῦς ἐργασίας—τῆς ἐγγυωμένης ζωῆς ὅπως ὠνόμαζον τίσιν τὴν συνέπειαν τοῦ προϊόντος τῆς ψευδοῦς ἐργασίας—τῆς καταδικαζούσης εἰς θάνατον. Προσέτι ἡ ἐργασία ὅταν ἔχῃ ἀξίαν εἶνε πάντοτε μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀξίας, ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἡ πολλή ἢ ὀλίγη ἀναλόγως τῶν προϊόντων ἅτινα πρόκειται νὰ παραγάγωμεν. Ἴνα φυτεύσωμεν ἐν δένδρον εἰς τραχὺ ἔδαφος ἀπαιτεῖται δύο ὥρων ἐργασία, φερ' εἰπεῖν, ἐνῶ εἰς ἀπαλὸν ἔδαφος ἡμίσειας ὥρας ἐργασία ἀρκεῖ. Ἐντεῦθεν τὸ δένδρον τὸ φυτευθὲν εἰς τὸ τραχὺ ἔδαφος ἔχει τετραπλασίαν τιμὴν. Δηλαδὴ, οὐδέποτε δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ ἡμίσεια ὥρα τοῦ φυτεύσαντος εἰς τὸ τραχὺ ἔδαφος τιμᾶται κατὰ τρία τέταρτα ὀλιγώτερον παρὰ ἡ ἡμίσεια ὥρα τοῦ φυτεύσαντος εἰς τὸ ἀπαλόν. Διότι ἂν τοῦτο ἦτο λογικόν, λογικὸν θὰ ἦτο καὶ τὸ νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐπειδὴ ἐδέησε νὰ ἐργασθῶ δύο ὥρας διὰ νὰ φάγω γεῦμα τιμώμενον 4 δρ. ἄλλος δὲ ἐργάζεται ἡμίσειαν ὥραν διὰ νὰ φάγῃ τετράδραχμον γεῦμα, ἀρα ἡ ἐργασία μου ἀξίζει μίαν δραχμὴν, καὶ τοῦ ἄλλου τέσσαρας. Τὸ λογικὸν εἶνε νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ ἰδικόν μου γεῦμα τιμᾶται 16 δραχμᾶς διότι κατεβλήθη δι' αὐτὸ παραγωγικὴ ἐργασία τετραπλασία τῆς ἐργασίας ἢν κατέβαλεν ὁ ἄλλος. Ἀντὶ ἐργασίας ἃς ὑποθέσωμεν περίπατον. Περίπατῶ δύο ὥρας διὰ νὰ φθάσω οἶκαδε καὶ φάγω γεῦμα ἀγορασθὲν ἀντὶ 4 δραχμῶν, καὶ ἄλλος περιπατεῖ ἡμίσειαν ὥρον καὶ εὐρίσκει ἐπίσης γεῦμα ἀγορασθὲν ἀντὶ 4 δραχμῶν. Βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ μὲν ἐμὸς περίπατος ἀξίζει μίαν δραχμὴν ὁ δὲ τοῦ ἄλλου ἀξίζει τέσσαρας, ἀλλὰ ὅτι τὸ μὲν ἐμὸν γεῦμα ἀξίζει δεκαεξὶ δραχμᾶς τὸ δὲ τοῦ ἄλλου τέσσαρας. Τὸ ἀξιῶμα εἶνε ὅτι πᾶσα παραγωγικὴ ἐργασία εἶνε ἀμεταβλήτου ἀξίας. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐργασία εἶνε ἡ κατασκευαστικὴ, ὅπως ἡ γεωργία, ἡ ἀρνητικὴ, ὅπως ἡ ἀθυρματοποιία, ἡ καταστρεπτικὴ ὅπως ὁ πόλεμος, ἀλλὰ γενικῶς εἰπεῖν, ἡ ἐργασία εἶνε διττὴ, ἡ θετικὴ, παράγουσα ζωὴν, ἡ ἀρνητικὴ, παράγουσα θάνατον. Ἡ γέννησις καὶ ἀνατροφή τέκνων εἶνε τὸ ἀδρὸν παράδειγμα τῆς θετικῆς ἐργασίας, ὁ φόνος εἶνε τὸ ἀδρὸν παράδειγμα τῆς ἀρνητικῆς. Ἡ εὐημερία λοιπὸν ἑνὸς ἔθνους εἶνε εἰς εὐθὺν λόγον πρὸς τὸ ποσὸν τῆς ἐργασίας ἢν αὐτὸ τὸ ἔθνος καταβάλλει πρὸς ἐπίτευξιν καὶ χρησιμοποίησιν πραγμάτων ἐγγυωμένων ζωῆς. Τὸ κύριον καὶ τὸ μέγιστον εἶνε ἡ ἔμφρων κατανάλωσις· εἶνε δὲ ἡ ἔμφρων κατανάλωσις τέχνη πολὺ δυσκολωτέρα τῆς ἔμφρων παραγωγῆς. Κριτήριον ἔθνους τινος ἡ ἀτόμου εἶνε ὄχι “πόσα κερδίζεις;” ἀλλὰ “τί γενναῖον προάγεις.”

Ἄλλ' “οὐδὲν μᾶς εἶπες περὶ κεφαλαίου,” θὰ ἀνακράξῃ τις. Κεφάλαιον εἶνε κεφαλὴ, ἦτοι πηγὴ, ἢ ρίζα. Τὸ κεφάλαιον εἶνε ὕλη ἐξ ἣς προέρχονται τὰ χρειώδη τοῦ βίου. Ἐννοεῖται, ἡ κεφαλὴ αὐτῆ, ἡ πηγὴ, ἢ ἡ ρίζα πρέπει νὰ εἶνε ζωσα διὰ νὰ

προέλθωσιν ἐξ αὐτῆς χρειώδη ζωῆς. Προσέτι ἡ ρίζα πρέπει νὰ παράγῃ κάτι διάφορον ἀπὸ ἑαυτήν· πρέπει νὰ παράγῃ καρποὺς ἢ ἄνθη, ὄχι ρίζας. Ὁ καρπὸς θὰ παραγάγῃ, προϊόντος τοῦ χρόνου, ρίζας καὶ διὰ τῆς ὕδου ταύτης αἱ ρίζαι πληθύνονται—τὰ κεφάλαια αὐξάνουσι. Ἀλλὰ κεφάλαιον μὴ παράγον εἰμὴ κεφάλαιον εἶνε ὡσεὶ ρίζα μὴ παράγουσα ἄλλο τι εἰμὴ ρίζαν· βολβὸς παράγων οὐδὲν ἄλλο ἢ βολβόν· κόκκος κόκκον· οὐδέποτε καρπὸν, οὐδέποτε ἄνθος, οὐδέποτε ἄρτον. Ἡ ἐπικρατοῦσα πολιτικὴ οἰκονομία μέχρι τοῦδε ἠσυχολήθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ πρόβλημα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ (ἢ μᾶλλον τῆς συσσωρευσεως) βολβῶν. Ἄνθη καὶ καρποὶ δὲ αὐτὴν εἶνε ἀκατανόητα πράγματα. Διατὶ τάχα αὐτὴ ἢ τὴσὶ μελέτῃ τῶν νόμων τῆς συσσωρευσεως ξηρῶν ριζῶν; Ἐάσωμεν αὐτὴν, λάβωμεν δὲ ἤδη τὸν ἀριστον καὶ ἀπλούστατον τύπον τοῦ κεφαλαίου—ὁ ἐστὶν ἐν καλῶς εἰργασμένον ἄρτον. Αὐτὸ ὡς κεφαλὴ καὶ αἰτία τῶν προϊόντων εἶνε τὸ ἀληθὲς κεφάλαιον, ἀλλ' ἂν ἀντὶ νὰ συντελῇ εἰς παραγωγὴν προϊόντων εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ παράγῃ ἄλλα ἄρτορα, ὄσφ μεγάλα καὶ ἂν ἦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν ἄρτρων μας, θὰ ἔπαυε νὰ λειτουργῇ ὡς κεφάλαιον. Τὰ κριτήριον διὰ πᾶν ἄτομον καὶ πᾶν ἔθνος εἶνε ὄχι “πόσα ἄρτορα ἔχεις;” ἀλλὰ “ποῦ εἶνε οἱ ἐσκαμμένοι ἄγροί σου;” ὄχι “πόσα χρήματα φέρει τὸ κεφάλαιόν σου;” ἀλλὰ “ποῦ εἶνε τὰ ἀγαθὰ ἅτινα φέρει εἰς τὸ εἶναι ἐνῶ ἀναπαράγεται τὸ κεφάλαιόν σου;” Ἡ ἀπλή ἀναπαραγωγὴ τοῦ κεφαλαίου εἶνε θάνατος ἐὰν δὲν φέρῃ πράγματα ἴσχυοντα εἰς τὴν ζωὴν· ἐὰν δὲν ἀφορᾷ εἰς οἰκοδομὴν καὶ προστασίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ νεκρὸς πολλαπλασιασμὸς τοῦ κεφαλαίου εἶνε οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ δάνειον ἐπὶ ὑποθήκῃ χορηγούμενον ὑπὸ τῆς Τισιφόνης. Τὸ κεφάλαιον εἶνε πηγὴ καὶ κεφαλὴ τοῦ πλούτου ὅπως τὰ νέφη εἶνε πηγὴ καὶ κεφαλὴ τοῦ ὕδατος. Ἀλλ' ἂν τὰ νέφη εἶνε ἄνευ ὕδατος καὶ παράγωσι οὐδὲν ἢ νέφη καὶ πάλιν νέφη τότε ἀντὶ ὕδατος ἔχομεν ὄργην, ἀντὶ θερισμοῦ κεραυνῶν καὶ ἀντὶ ἀνθρώπων Κενταύρους, ὡς ἄριστα ὑποτυποῦται εἰς τὴν ἐλληνικὴν μυθολογίαν διὰ τοῦ συμποσίου τοῦ Ἰξίωτος, καὶ παρὰ Δάντη διὰ τοῦ Γηρυῶν, ὅστις ὦν ὁ τύπος τοῦ φιλοχρημάτου, μολαντοῦτο ἀέρα θησαυρίζει καὶ πάλιν ἀέρα διὰ τῶν δυνύων του, καὶ ἐπίσης παρ' Ἀριστοφάνει οὐ αἱ Ὀρνιθες εἶνε πλήρεις μεταφορῶν καταδεικνυσάντων τὸ ἀξιοθρήνητον τῆς φιλοχρηματίας. Ἐπαρκῆς ἰδέα ἐδόθη διὰ τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων περὶ τῆς ἀληθοῦς φύσεως τοῦ κεφαλαίου καὶ εὐνόητον ἐπομένως ὅτι ἡ ἀληθὴς παραγωγὴ εἶνε ὄχι παραγωγὴ δι' ἀποθήκας, ἀλλὰ παραγωγὴ διὰ κατανάλωσιν. Ἀντιστρόφως πρὸς τὴν αὐτόδηλον αὐτὴν ἀλήθειαν, ἡ πολιτικὴ οἰκονομία ἐμπνέει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι σκοπὸς καὶ τέλος πύσης παραγωγῆς εἶνε ἡ ἀποθήκη. Ἡ ἀποθήκη ὡς διάμεσος σταθμὸς εἶνε πρόσκαιρος προορισμὸς τῆς παραγωγῆς, ἀλλὰ, ὡς εἶπομεν, τιμὴ καὶ δόξα τῆς παραγωγῆς εἶνε ἡ καθολικὴ κατανάλωσις. Ἡ ἐναντία ἐντύπωσις εἶνε ἡ κεφαλαιώδης πλάνη τοῦ οἰκονομολόγου, ἦτις, ὅπως τὸ κεφάλαιόν του, ἀναπαράγει ἑαυτὴν εἰς πλουσίους τόκους καὶ εἰσοδήματα πλάνης. Θαμβοῦται ὁ νοῦς του ὑπὸ τῶν στιλβόντων κερμάτων καὶ τῶν εὐρυστέρων ἀποθηκῶν, πηδᾷ δίκην παιδίου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς σκιάς του, καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἴδῃ ὅτι ἐνῶ πληροῦνται αἱ ἀποθήκαι καὶ ἐνῶ βέει ὁ χρυσός, ἑκατομμύρια στομάτων μάτην ποθοῦσι τροφήν.

Θὰ εἶπῃ ὁ ἀναγνώστης “Δότε μοι λοιπὸν τὸν ὄρισμόν τῆς ἀληθοῦς πολιτικῆς οἰκονομίας.” Ἀληθὴς πολιτικὴ οἰκονομία εἶνε ἡ βιονομία, ἧς κλάδος εἶνε ἡ ἐπιστήμη τοῦ πλούτου, ἡ θέτουσα ὡς σκοπὸν τὴν ἐμφρονα κατανάλωσιν τῶν προϊόντων τὴν χρῆσιν, καὶ δὴ εὐγενῆ καὶ ἐπαξίαν χρῆσιν παντὸς προϊόντος ὑπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὴν γηθόσυνον παροχὴν ἀμοιβαίων ἐκδουλεύσεων σκοποῦσάν τὴν προαγωγὴν τοῦ Συνόλου γένους. Ἐν ἡμέρα κρίσεως, ἕκαστον ἔθνος δὲν θὰ ἐρωτηθῇ “πόσος ἦτο ὁ πληθυσμὸς σου;” ἀλλὰ θὰ ἐρωτηθῇ “πόσην ζωὴν παράγαγες;” διότι, ὅπως τιμὴ καὶ δόξα τῆς παραγωγῆς εἶνε ἡ κατανάλωσις, οὕτως τιμὴ καὶ δόξα τῆς καταναλώσεως εἶνε ἡ ζωὴ.

Πλοῦτος δύναται νὰ ὑπάρξῃ μόνον καὶ μόνον ἐκεῖ ὅπου ἀκμάζει Ζωὴ—ζωὴ συνοδευομένη ὑπὸ ἀγάπης, εἰρήνης, συνέσεως, θάρρους, γηθόσυνης, ἐφέσεως πρὸς τὰ ἄνω καὶ τάσεως πρὸς τὰ πρόσω. Μόνον ὁ οὕτω ἐπιτυχανόμενος πλοῦτος εἶνε γνήσιος, καὶ μόνιμος· μόνον ὑπὸ τοῦ τοιούτου πλούτου ἐξασφαλίζονται εἰς τε τὸ ἄτομον καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν, γαλήνη, ἡρεμία, θετικότης διδασίτης, σωφροσύνη, ὑγεία, νεότης, ἡμερότης—τὰ ὑπάτα δηλαδὴ τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν. Τὸ πλουσιώτατον τῶν ἔθνων εἶνε ἐκεῖνο ἐξ οὗ ἀναφαίνεται ὁ πλεῖστος ἀριθμὸς ἀνθρώπων ἐμπλέων τοιαύτης ζωῆς. Ὁ πλουσιώτερος τῶν ἀνθρώπων εἶνε ἐκεῖνος ὅστις ἐκδηλῶνει περισσύτερον τῶν ἄλλων τὰς λειτουργίας τῆς πληρούσης αὐτὸν ζωῆς, καὶ εὐρύτερον τῶν ἄλλων ἐξασκεῖ εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν διὰ τε τοῦ προσώπου του καὶ διὰ τῶν δημιουργημάτων του.

Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τάσεις πληθυσμοῦ, ὁ ἀνθρώπος θεωρούμενος ὡς ἄπλουν φυσιολογικὸν ἂν ὑπόκειται ἀληθῶς εἰς τοὺς νόμους εἰς οὓς ὑπόκεινται καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα, ἀλλὰ θεωρούμενος ὡς ψυχολογικὸν ἂν ὑπάγεται εἰς τοὺς νόμους τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης, τῆς συνέσεως, τοῦ θάρρους, καὶ δὲν χρῆζει εἰμὴ ἀληθινῆς ἐκπαιδεύσεως ἵνα ῥυθμίσῃ τὸν βίον του οὕτως ὥστε νὰ μὴ ὑπάρξῃ ποτὲ φόβος ὅτι ἡ γενικεύσις τοῦ πλούτου θὰ ἀμβλύνῃ τὰς λειτουργίας τῆς ζωῆς, ἢ θὰ ἐκφραυλίσῃ τὰ ὀρμέμφυτα. Τὸ ὑπάρχον κοινωνικὸν σύστημα ἐμποδίζει τὴν ἐξέπλωσιν τῆς συνέσεως μὴ ἂν ἱκανὸν νὰ παράσχῃ ἀληθινὴν ἐκπαίδευσιν, καὶ κατόπιν ἐμποδίζει τὴν ἐξέπλωσιν τοῦ πλούτου διότι δὲν ἔχει ἐξασπλωθῆ ἡ σύνεσις. Ἀλλ' ὁ βιονόμος τονίζει τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξασπλωθῆ ἡ σύνεσις καὶ ἐκ παραλλήλου νὰ γενικευθῆ ὁ πλοῦτος ἵνα ὁσωδῆποτε μέγας καὶ ἂν εἶνε ὁ πληθυσμὸς, πτωχεῖα μηδέποτε νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ. Ἀλλ' ὁ ἀναγνώστης ἴσως εἶπῃ. “Ναί, ἀλλ' ὁ ἀνθρώπος ἀγαπᾷ τὴν πολυτέλειαν, καὶ ἡ πολυτέλεια τοῦ ἐνὸς εἶνε ἀνέφικτος ἄνευ ἀντιστοίχου πτωχείας παρ' ἄλλοις.” Ἐρρέτω τοιαύτη πολυτέλεια, κατορθουμένη μόνον διὰ τῶν στερήσεων τοῦ ἄλλου. Ἄν ὁ ἀνθρώπος ἀγαπᾷ τὴν πολυτέλειαν καὶ εἶνε πεφωτισμένος, ἡ πολυτέλεια ἔσται ἐφικτὴ, ἀλλ' ἔσται πολυτέλεια εὐγενῆς, ἀθάνα, ὄχι χυδαία καὶ ἀπάνθρωπος. Πολυτέλεια προσιτὴ τοῖς πᾶσι καὶ ἐπιτυχανομένη διὰ τῶν προσπαθειῶν πάντων εἶνε εὐκαταία καὶ ὡραία πολυτέλεια. Τὴν ἄλλην πολυτέλειαν, τὴν χυδαίαν καὶ τὴν ἀπάνθρωπον μόνον οἱ ἀμαθεῖς ἀγαπᾶσι. Δὲν λέγω οἱ ἀπάνθρωποι, διότι ὁ ἀπάνθρωπος τῶν ζῶντων δὲν δύναται νὰ φάγῃ τὸ γεῦμα του ἐν ἀνέσει εἰμὴ ἐὰν ἔχῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς του ἐρμητικῶς κεκλεισμένους διὰ περιδείσμου. Ὀλίγον ἐὰν ἤρῃ τὸν περιδείσμον, θὰ ἴδῃ μυριάδας μυριάδων ἐκ τῶν “ἐλαχίστων” ἐκείνων οὓς ὁ Χριστὸς ἀπεκάλει ἀδελφούς Του, μάτην μοχθοῦντας πρὸς ἐπιτευξιν τῶν ψυχίων τῆς τραπέζης ἐκείνου ἀκριβῶς οὗ τὰς ἀνέσεις αὐτοὶ ἐδημιούργησαν διὰ τοῦ ἰδρώτος των. Καὶ ἂν ὀλίγον τι ἀκόμη ἤρῃ τὸν περιδείσμον θὰ ἴδῃ ἀναρίθμητα πλήθη εὐγενῶν ὑπάρξεων ἀσπαιρουσῶν ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ σφαγέως καθ' ἂν χρόνον τὸ κήρυγμα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ τῆς χριστιανικῆς εἰρήνης περιβάλλει αὐτὰς μὲ τὸ δικαίωμα τῆς ἀδελφότητος τοῦ ἀνθρώπου. Μόνον λοιπὸν τυφλὸς μὴ βλέπων τὰ θύματά του δύναται νὰ παρακαθῆσῃ εἰς πολυτελὲς ἢ αἰμάισσον γεῦμα. Ἀλλ' ἡ βιονομία ἦν ὁ χριστιανισμὸς ἐπηγγεῖλατο εἰς τὴν Ἀνθρωπότητα καθιστᾷ ὄχι μόνον ἐφικτὴν, ἀλλὰ καὶ καθολικὴν τὴν ἀθάνα πολυτέλειαν διότι ἐμπνέει τὴν πίστιν ὅτι πάντα τὰ ἐμψυχα ὄντα ἀνήκουσιν εἰς μίαν Ἐνότητα Ζωῆς ἔνθα ἡ στέρησις ἐνὸς εἶνε στέρησις ἄλλων. Ἠθικὸν θάρρος, ἰσχυρὰ θέλησις καὶ εὐρεία διάνοια εἰσὶ νόμοι θεμελιώδεις τοῦ βίου, καὶ εἰσὶν ἀλεξίτηριοι τῆς πενίας.

Μὴ θέλε ἄλλος ἀντὶ σοῦ τὸ σὸν νὰ ἐκτελέσῃ
Μὴ στέργ' ἐκ μόχθων ἀδελφοῦ ἡμέρας ἐν ἀνέσει.

ΠΡΟΦΗΤΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ. ΙΒ'. ΜΟΝΤΑΙΓΝΙΟΣ.

Μία τῶν ἀρχῶν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ—θεμελιώδης μάλιστα—εἶπε ὅτι πάντα τὰ ἐμψυχα ὄντα, εἴτε ἀνθρώπινα, εἴτε ὑπανθρώπινα, εἴτε ὑπερανθρώπινα, εἶνε ἀδελφά, διαφέροντα ἀλλήλων ἀναλόγως τῶν σφαιρῶν εἰς ἃς ἀνήκουσιν, ἀλλὰ διαφέροντα μόνον κατὰ βαθμόν, ὄχι κατ' οὐσίαν. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης προκύπτει τὸ ἀξίωμα ὅτι οὐδεμιᾶς σφαίρας ἐμψυχα ὄντα στεροῦνται δικαιωμάτων. Ὅχι λοιπὸν μόνος ὁ ἄνθρωπος, οἷα σδῆποτε φυλῆς ἢ τάξεως, κέκτηται δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἐπὶ τοῦ πλανήτου ζῶα. Τὸ ὅτι δὲν ἔχουν τὸν τρόπον νὰ τὰ διεκδικήσωσι, τοῦτο δὲν εἶνε λόγος ὅτι στεροῦνται αὐτῶν ἀπ' ἐναντίας εἶνε λόγος ἔτι μᾶλλον ἐπιβάλλον ὑμῖν νὰ ἐνθυμούμεθα τὰ δικαιώματά των. Εἰς τὴν χορείαν τῶν προφητῶν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἀνήκει ὁ Μονταίγνιος* ὅστις, μετὰ τὸν Πλούταρχον, πρῶτος ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, ἐκήρυξε καὶ κατέδειξε δεξιῶς καὶ ἀποχρώτως ὅτι τὰ θύματα τῆς ἀδηφαγίας μας ἔχουσι δικαιώματα ἢ παραβίασις τῶν ὁποίων εἶνε ἔγκλημα κατὰ τῆς αἰωνίας ἀρχῆς τῆς ἀδελφότητος. Ἡ ἐπιρροή τοῦ Μονταίγνιου ἐπὶ τοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι τῶν γάλλων ὑπῆρξε μεγίστη, καίτοι δὲν διεμόρφωσε τὸ γαλλικὸν γένος ἀκριβῶς ὡς ὁ Μονταίγνιος ἴσως ἠθέλεν, ἀλλὰ βεβαίως αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ πατὴρ τῆς περιπύστου σχολῆς τῶν γάλλων ἀνθρωπιστῶν τοῦ δεκάτου ὀγδοοῦ αἰῶνος, διαπρεπέστατος διερμηνεὺς τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ Βολταίρος, ὁ καὶ προσπελάσας τὸν Μονταίγνιον κατὰ τὸ ὕφος καὶ κατὰ τὸν ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους. Ὁ Μονταίγνιος ἐγενήθη τῷ 1533 καὶ ἀνήκεν εἰς οἰκογένειαν διακεκριμένην. Ἐτυχε παιδείας καὶ ἀνατροφῆς ἐξόχως ἐπιμεμελημένης. Κατ' ἀρχὰς ἐπολιτεύθη καὶ ἐξελέχθη διὰ τῆς ὁμοφώνου ψήφου τῶν συμπολιτῶν του δήμαρχος τοῦ Βορδῶ. Γρήγορα ὁμως ἀπεσύρθη τοῦ δημοσίου βίου τραπεὶς εἰς φιλοσοφικὰς ἐπιδιώξεις καὶ μελέτας, ἐν τῷ πατρικῷ αὐτοῦ πύργῳ. Βραδύτερον περιηγήθη διαφόρους χώρας καὶ διέτριψεν ἐν Παρισίοις ἐπὶ τινα χρόνον. Εἶνε λίαν γνωστὸν τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον *Essais*—ὅπερ εἶνε δὴ καὶ ἐν τῶν κλασικῶν βιβλίων τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας—βιβλίον δηλαδὴ ἐξ ἐκείνων ἅτινα δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀγνοῆ ὁ ἀξιῶν ὅτι κέκτηται μάθησιν. Τὸ σύγγραμμα αὐτὸ ἐξεδόθη τῷ 1588 ἤτοι εἰκοσαετίαν περίπου μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἑτέρου περιωνύμου συγγράμματος τοῦ Ῥαβελαι, "Γαργαντούας καὶ Πανταγρουέλ" εἰς ὃ ἀναμφιβόλως ὁ Μονταίγνιος ὀφείλει στοιχεῖα τινα τῆς ἐλευθεροφροσύνης του. Περὶ τοῦ *Essais* ἐλέχθη ὅτι δὲν εἶνε ὡς νὰ διαβάζῃ τις βιβλίον, ἀλλ' εἶνε ὡς νὰ ἀκροᾶται τις μελίρρυτον ὁμιλητήν. Εἶνε ἐξοχὸν ἔργον τέχνης ἀκριβῶς διότι δὲν φαί-

νεται ἡ τέχνη του, ἀλλ' ἀφίνει τὴν ἐντύπωσιν ἀφελούς, ἀπρομελετήτου πραγματείας ἢ μᾶλλον συνδιαλέξεως. Πᾶσα φάσις τοῦ βίου καὶ τῆς σκέψεως ἐρευνᾶται ἐν αὐτῷ καὶ πάντοτε κατὰ πρωτότυπον καὶ βαρυσήμαντον διατυποῦται. Ἐν τῶν κεφαλαίων του πραγματεύεται περὶ ἰατρικῆς. "Παρετήρησα, λέγει, ὅτι πάντοτε μόνοι οἱ παραδιδόμενοι εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἰατρῶν ἀσθενοῦσιν ἐπικινδύνως καὶ ἀναρρωνύουσι δυσκόλως καὶ βραδέως· οἱ λοιποὶ ὑπερνεκῶσι τελεσφορώτερον τὰς ἀσθενείας των ἀνευ τῶν ἰατρικῶν συνταγῶν." Κατὰ τῶν πολέμων γράφει μετὰ δυνάμεως σπανίας ὄσω καὶ κατὰ τῆς σφαγῆς τῶν ζώων. Ἀναλύων τὰ ἐλατήρια τὰ ἄγοντα τὸν ἄνθρωπον εἰς τόσον παραφροσύνης λέγει ὅτι ἐὰν ἀκολουθήσωμεν συλλογιστικῶς τὴν κλίμακα εἰς ἣν ἡ ἀπανθρωπία τοῦ φονεῦειν ἐξικνεῖται θὰ εὐρεθῶμεν ἐνώπιον ἐνὸς τερατώδους φαινομένου θὰ ἴδωμεν ἄνθρωπον ἀνευ ὀργῆς, ἀνευ φόβου, ἀνευ πάθους φονεύοντα, μόνον καὶ μόνον διὰ ν' ἀπολαύσῃ τὸ θέαμα ὄντος ἀλγοῦντος καὶ ἀγωνιῶντος, εἴτε ἀνθρώπου εἴτε ζώου. Ἀληθῶς ὀπισθεν πάσης δράσεως καὶ πάσης διαγωγῆς συνεπαγομένης καταστροφὴν ζωῆς, εὐρηται τὸ τέρας αὐτὸ ἐν τῇ γυμνῇ εἰδεχθείᾳ του. Ἀνάγνωθι ἐν τῇ συναφείᾳ ταύτῃ ἐν τῷ ὀγδόῳ βιβλίῳ τῆς Αἰνειάδος τοῦ Βιργιλίου τί ἠσθάνθη ἡ Σὺλβια ἥς τὴν ἑλαφον ἐφόνευσεν ὁ υἱὸς τοῦ Αἰνείου. Τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ ἐξ ὅλων τῶν τοῦ βιργιλίου ἔπους εἶνε τὸ συγκινητικώτατον καὶ τὴν ἀφήγησιν ποιεῖται ὁ ποιητὴς μὲ χάριν καὶ αἰσθημα ὄντως ἀμίμητον. Ὁ Μονταίγνιος χλευάζει τὴν οἴησιν ἣν ἐλέγχει ἡ ἀξίωσις ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων περὶ τοῦ ὅτι τὰ ζῶα ἔχουσι μόνον ἐνστικτον καὶ ὄχι λόγον, καὶ τὴν χλευάζει ἀποτελεσματικώτατα. "Ἄρνούμεθα, λέγει, ὅτι ἔχουν λόγον ἀπλῶς διότι δὲν ἐννοοῦμεν τὸν τρόπον καθ' ὃν σκέπτονται. Ἀκριβῶς ὁμως τὸ αὐτὸ πράττομεν καὶ ὅσον ἀφορᾷ ξένους οἱ ὁποῖοι ἔρχονται εἰς Παρισίους καὶ οὐς νομίζομεν ἀγροίκους διότι δὲν γνωρίζουν τὴν γλῶσσαν, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα ἡμῶν καίτοι αὐτοὶ δυνατὸν νὰ εἶνε περισσότερον ἡμῶν πεπολιτισμένοι. Ἴσως καὶ τὰ ζῶα νὰ ἔχουν ψυχικὰς τινας λειτουργίας περισσότερον ἢ παρ' ἡμῖν ἀνεπτυγμένας. Καὶ ὄντως εἶνε γεγονός ὅτι εἰς πολλὰ πράγματα ὑπερβαίνουσι τὴν ἀνθρωπίνην σύνεσιν." Τὸ θέμα τοῦτο ἰδίως πραγματεύεται εἰς τὸ ἔργον του περὶ ἀνισότητος. Ἐπίσης δὲ ζῶσαι ἰδέαι διατυποῦνται εἰς ἄλλα συγγράμματά του περὶ ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν, περὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναικός, περὶ τῆς μωρίας τῶν ἐθνῶν ἅτινα νομίζουσι ὅτι ἔχουν ἀνάγκην βασιλέων, περὶ σχέσεως τῶν δύο φύλων, καὶ περὶ τιμωρίας ἐγκληματιῶν. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἡ Ἀνθρωπότης ὀφείλει πολὺ εἰς τὸν Μονταίγνιον διὰ τὴν κατάργησιν τῶν βασανιστηρίων.

* *The Ethics of Diet*, by Howard Williams.

ΕΡΕΥΝΗΜΑΤΑ.

ΤΑ ΚΙΤΡΙΝΑ ΒΘΝΗ

Διὰ τῆς ἐν Μοῦκδεν μάχης ἡ ἀπὸ ἀνατολῆ ἤρατο θρίαμβον ὅστις μέλλει ἔσαι νὰ ἐγγυᾶται τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν κιτριῶν λαῶν. Ἡ μάχη εἶνε ἐντελῶς ἀνευ προηγουμένου εἰς τὰ χρονικά τῶν ἀνθρώπων. Κατεδείχθη δὲ δι' αὐτῆς ἀπαξ διὰ παντός ὅτι εἰς μέγας νόμος κυβερνᾷ τὰ ἔθνη τῆς οἰκουμένης καὶ ὅτι οὐδὲν ἔθνος δύναται νὰ καυχῆθῃ ὡς ἰδιαζόντως εὐνοούμενον ὑπὸ τῆς Προνοίας, εἴτε χριστιανικὸν ἀποκαλεῖται εἴτε μὴ, εἰμὴ καθόσον συμμαχῆι μετὰ τὴν Πρόνοιαν, δρῶν ἐν ἀποκλειστικῇ ἀναφορᾷ πρὸς τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διὰ φιλελευθέρας καὶ φιλοδικαίας τάσεως. Δὲν εἶνε ὑπερβολὴ νὰ εἴπῃ τις ὅτι τὰ ἐπακολουθήματα τῆς ἰαπωνικῆς ταύτης νίκης ἔσονται καταπληκτικά. Ἐν πρώτοις οὐδὲν ἦττον ἢ ἡ ἀναγένεσις αὐτοῦ τοῦ ῥωστικοῦ ἔθνους μέλλει ἴσως νὰ προκύψῃ ἐκ τοῦ ἰαπωνικοῦ θριάμβου. Ἐπειτα ἡ Κίνα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀποτινάσσει τὸν ζυγὸν τοῦ Εὐρωπαϊοῦ, τῆς Ἰαπωνίας ἤδη δεσποζούσης τῶν σινῶν. Καὶ διατὶ ἡ Ἰαπωνία δεσπόζει τῆς Κίνας; Διότι δεσπόζει τῆς θαλάσσης. Τὸ θαλάσσιον κράτος εἶνε ἐγγύησις ἰσχύος. Πρὸς τούτοις ἡ Ἰαπωνία εἶνε ἡ μόνη ἣτις κέκτηται τὴν τέχνην νὰ διδάξῃ τοὺς σίνας πῶς νὰ ἀπαλλαγῶσι τῶν ξένων. Πᾶσα ἄλλη Δύναμις ἐτέθη ἐν δευτέρα μοίρᾳ ἐν τῇ ἀπὸ ἀνατολῆ ἀπέναντι τῆς Ἰαπωνίας μετὰ τὴν ἐν Μοῦκδεν μάχην καὶ κατέστη πρόδηλον ὅτι ἐγκαινίζεται νέος αἰὼν διὰ τὰ κίτρινα φύλα. Ἴσως δὲ καὶ ἡ Ἰνδία θεωρήσῃ μετ' οὐ πολὺ τὴν στιγμὴν κατάλληλον πρὸς ἐξέγερσιν καὶ θεμελίωσιν ἰδίας αὐτοδιοικήσεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δημοκρατικῶν ἀρχῶν πρὸς ἃς ἐξωκείωσεν αὐτὴν ἡ Ἀγγλία.

Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχομεν πλέον εὐκλεεῖς προγόνους ἀφ' ὅτου δρῶσιν οἱ Ἰάπωνες, καὶ ὠχριαὶ ὁ Μαραθὼν ἀπέναντι τοῦ Μοῦκδεν.

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ ΕΝ ΚΙΝΑ.

Ἡ πρόσφατος ἀνακάλυψις ἄλλων δύο σελήνων τοῦ Διὸς καθιστᾷ ἐπικαίρους τὰς ἐπομένους σημειώσεις περὶ παναρχαίων ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων. Ἐξ ἐρεύνης τῶν κινεζικῶν χρονικῶν μαθάνομεν ὅτι ἐπὶ τῷ ἡμερῶν τοῦ Γιάο δηλαδὴ κατὰ τὸν 14 αἰῶνα π. Χ. ὑπῆρχον ἀστρονόμοι ἐπίσημοι διοριζόμενοι ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἵνα καθορίζωσι τὰς ἰσημερίας καὶ τὰ ἡλιοστάσια. Πολλὰς τῶν τοιούτων ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων ἐχρησιμοποίησεν ὁ Δαπλάς θέλων νὰ προσδιορίσῃ τὴν ἐλάττωσιν τῆς λοξότητος τῆς ἐκλειπτικῆς. Ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Στράβων ἀναφέρουσι ὅτι κατὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον ὁ ἥλιος ἦτο εἰς τὸ ζενιθ ἄνωθεν τῆς αἰγυπτιακῆς πόλεως Ἀσσουάν. Ἄλλ' ἡ βραδεία ἀνάπτυξις τῆς Ἀστρονομίας ὡς ἐπιστήμης ἤρξατο ἐν Ἑλλάδι, κατὰ

τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ πέμπτου αἰῶνος. Εἰς τὰ κινεζικὰ χρονικά ἐπίσης ἀνευρίσκομεν τὴν πρώτην μνείαν ἐκλείψεως. Ἐξ τοιαῦται ἀναφέρονται εἰς τὸ Σου-Κιγκ τοῦ Κομφουκίου καὶ τριάκοντα ἕξ εἰς τὸ ἕτερον αὐτοῦ σύγγραμμα Τσοῦν-Τσίου. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 2136 π. Χ. μέχρι τοῦ 17 αἰῶνος, τὰ κινεζικὰ χρονικά ἀναφέρουσι 460 ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τινὰς τῆς σελήνης. Μακρὰν σειρὰν ἐκλείψεων ἀναγράφουσι καὶ οἱ βαβυλώνιοι, ἐπίσης καὶ οἱ ἀσσύριοι οὐκ ὀλίγας τῶν δὲ αἰγυπτίων ἡ πρώτη μνεία περὶ ἐκλείψεων ἐγένετο τῷ 1600 π. Χ. Πᾶσαι αἱ ἐκλείψεις αἱ ἀναγραφόμεναι ὑπὸ ἑλλήνων εἰσὶ πολὺ μεταγενέστεραι. Ἐν Κίνα τὸν δωδέκατον αἰῶνα ὑπῆρχεν ἀξίωμα ἀρχιαστρονόμου, καλουμένου Φούγκ-Σιάγκ-Τσί καὶ ὑπηρετούμενον ὑπὸ πολυαριθμῶν ὑπαστρονόμων. Ἔργον τῆς ἀστρονομικῆς ταύτης ὑπηρεσίας ἦτο νὰ παρατηρῆ τοὺς ἀστέρας διαβαίνοντας τὸν ἰσημερινὸν καὶ οὕτω προσδιορίζῃ τὰς θέσεις των ἐν τῷ στερεώματι. Ἐτερον ἀστρονομικόν, οὕτως εἰπεῖν, ὑπουργεῖον ἦτο τὸ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ καλουμένου Πάβ-Τσάγκ-Τσί. Οὗτος μετὰ τοῦ πολυαριθμοῦ ἐκ τμηματαρχῶν ἐπιτελείου του εἶχεν ἔργον νὰ συζητῆ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Φούγκ-Σιάγκ-Τσί, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὸν πλανήτην Δία, καὶ νὰ ἐξάγῃ συμπεράσματα κοινωνιολογικῆς καὶ μετεωρολογικῆς φύσεως, καθὼς ἐπίσης καὶ διὰ νὰ προλέγῃ ἐκλείψεις καὶ ἀναφέρῃ αὐτὰς τῷ αὐτοκράτορι. Ἀπὸ τοῦ 7 αἰῶνος οἱ σίνας ἀστρονόμοι ἤρξαντο νὰ ἀναγράφωσι ἐμφανίσεις κομητῶν καὶ διαπτύτων. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ ἀστρονόμου Μὰ-Τουάν-Δίν, συγκείμενον ἀπὸ ἑκατὸν τόμους, ἀναφέρονται 45 παρατηρήσεις κηλίδων τοῦ ἡλίου ὁρατῶν διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Εἰς αὐτὸ ἐπίσης ἀναγράφονται τριάκοντα ἐπτὰ παρατηρήσεις τοῦ Ἑρμοῦ ὧν τὴν ἀκρίβειαν πιστοποιεῖ ὁ γάλλος ἀστρονόμος Λεβεριέ. Οἱ κινέζοι τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἐμέτρων τὰς ὥρας διὰ τῆς σκιᾶς τοῦ ἡλίου τῇ βοήθειᾳ γνωμόνων. Πολλοὶ τῶν τοιούτων γνωμόνων ἢ ὠροδεικτῶν σώζονται φυλαττόμενοι ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ, ἐν τῷ Λούβρῳ καὶ ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως. Ἐν Ἀθήναις ἦτο ἐν χρήσει ἡ μέθοδος αὕτη τῷ 434, ἀλλ' ἐν Ῥώμῃ δὲν ἦτο γνωστὴ μέχρι τοῦ 292 π. Χ. Αἱ κλεψύδραι τῶν ἑλλήνων ἦσαν ἐν χρήσει ἐν Κίνα τὸν δωδέκατον αἰῶνα π. Χ. ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ συγγράμματι Τσέου-Δί. Κλεψύδρα διαρκούσα ἐν ἔτος κατεσκευάσθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δύο αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ ὅτε ἡ πόλις ἐκείνη ἦτο τὸ κέντρον πάσης πνευματικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς δράσεως.

Ο ΠΡΟΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Διὰν ἀξιοσημείωτος ἰσχυρισμὸς τῶν βιολογῶν εἶνε ὅτι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα καὶ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα διεπλάσθη καὶ ἐδημιουργήθη εἰδὼν εἶνε

ὑπὸ τῆς καρποφαγίας. Αἱ πλείσται τῶν ὀπω-
 ρῶν ἃς κατηνάλισκε τὸ προανθρώπινον ἔν ἐξ
 οὗ ὁ ἄνθρωπος ἐξελίχθη, εἶνε τοιαῦται ὥστε νὰ
 χρήζουσι ἐπιδεξίῳ θραύσεως καὶ ἀνοίγματος. Ἡ
 ἀνάγκη τῆς ἐργασίας ταύτης, ὡς καὶ ἡ ἀνάγκη
 τῆς ἀναρριχίσεως, εἰς δένδρα ἢ ἀνασκαφῆς ὑπὸ
 τὸ ἔδαφος πρὸς εὐρεσίαν τῆς ἐκλεκτῆς τροφῆς ἐπέ-
 βαλλεν ἰδιάζουσαν ὠθησιν ἀναπτύξεως. Τοιου-
 τοτρόπως ἀπεκαλύφθη ἡ χρήσις χειρῶν καὶ ποδῶν
 ταύτοχρόνως, καὶ ὁ διαφορισμὸς τῶν δύο τούτων
 μελῶν. Προσέτι ἐξησφαλίσθη ὁ χαρακτήρ τοῦ
 προανθρώπινου ὄντος ὅπερ διεχωρίσθη οὕτω ἀπὸ
 τὸ ἐπίπεδον τοῦ πιθήκου. Σπουδαία συνέπεια
 ἐντεῦθεν ὑπήρξεν ὅτι τὸ τοιουτοτρόπως ἀρθέν ἐν
 ἡδυνήθη νὰ μακρυνθῆ τῶν δασοσκεπῶν χωρῶν
 εἰς ἃς περιωρίσθη ὁ συντηρητικὸς πίθηκος. Ὁ
 προάνθρωπος ἐξ ἀνάγκης ἦτο προοδευτικὸς, καὶ
 ἀποδημήσας εὔρε καὶ ἄλλου εἶδους ὀπώρας κατ'
 ἄλλον πάλιν τρόπον ἐπιδρασάσας εἰς τὴν δια-
 μόρφωσιν τοῦ ὀργανισμοῦ του. Αὐτὰ τὰ δύο
 ἔθνη, ὁ συντηρητικὸς πίθηκος καὶ ὁ προοδευτικὸς
 προάνθρωπος ὑπήρξαν τὰ δύο ἀρχέγονα ἔθνη τὰ
 σχόντα κοινόν τινα προπάτορα οὗ κοιτίς ἦτο
 χώρα τις τροπικὴ καὶ ὑετώδης. Ἡ συντηρη-
 τικότης τοῦ πιθήκου ἐσταμάτησε τὴν ἐξέλιξίν
 του, ἀλλ' ἡ προοδευτικότης τοῦ προανθρώπου
 ὑπήρξεν ἡ ἐγγύησις τῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ. Τὸ
 ἀνθρώπινον στόμα εἶνε κατάδηλον δημιούργημα
 τῆς καρποφαγίας καὶ προυποθέτει ἰδίως κάρνα
 ἄτινα δέον νὰ θραυσθῶσι καὶ ἀνοιχθῶσι ἵνα
 χρησιμεύσωσι ὡς τροφή. Τὸ κοίλωμα τοῦ οὐ-
 ρανίσκου καὶ τὸ δέρμα τῶν παρεῶν εἶνε ἀπο-
 τελέσματα τῶν στοχασμῶν τοῦ προανθρώπου
 αἰσθανομένου τὴν ἀνάγκην νὰ συσσωρεύσῃ κύπου
 τὴν τροφήν πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς εἰς τὸν οἰσο-
 φάγον. Αἱ διαστάσεις τῶν ὀδόντων ὑπεχώρησαν
 ὡς ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας καὶ ἔμειναν μόνον οἱ
 κοπτήρες ὅπως δαγκάνωσι μικρὰς ποσότητας ἐκ
 τοῦ εὐμεγέθους καρποῦ. Οὕτω ἀφέθη τόπος
 χρήσιμος πρὸς πόσιν τοῦ βευστοῦ τῆς ὀπώρας,
 ἰδίως διότι ἡ γλώσσα ἀπώλεσε τὴν ἰδιότητα τοῦ
 εἰσπίνειν. Ταύτοχρόνως τὸ ἐνδότερον τοῦ στό-
 ματος διεσχηματίσθη, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἔξεως
 ταύτης, ὡς εἶδος αὐλοῦ, καὶ οὕτω ἐξησφαλίσθη
 τὸ πρὸς ἄρθρωσιν λέξεων κατάλληλον ὄργανον.
 Ἀντιστοίχως ἐπισυνέβη δόνησις τοῦ νευρικοῦ
 συστήματος ἐν ἀλληλεπιδράσει πρὸς τὰ φωνητικὰ
 ὄργανα. Μετ' ὀλίγον ὁ ἀντίκτυπος περιῆλθεν
 εἰς τὸ νευρικὸν κέντρον τοῦ ἐγκεφάλου καὶ οὕτω
 ἀφυπνίσθη ὁ νοῦς. Λόγος καὶ στοχασμὸς ἔκτοτε
 ἐχώρησαν παραλλήλως. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ
 πιθηκικοῦ στόματος καὶ τοῦ ἀνθρώπινου εἶνε
 ἀφήγησις τῆς ἱστορίας τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν δύο
 ἐξαδέλφων ἐθνῶν. Τοῦ πιθήκου τὸ στόμα ἔλαβε
 διαστάσεις διότι ὁ ἀτυχῆς δὲν διανοήθη νὰ
 ἀναπτύξῃ χεῖρας, αἰτινες, καθ' ὅσον στοιχειώδεις,
 θὰ ἐξετέλουν μέγα μέρος τῆς ἐργασίας τοῦ στό-

ματος. Τὰ νεογνὰ τοῦ πιθήκου καὶ τὰ νεογνὰ τοῦ
 ἀνθρώπου ὁμοιάζουσι πολὺ, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει
 ὅτι τὰ δύο ἔθνη μέχρι μιᾶς ἐποχῆς συνεβίουσι,
 ἀλλὰ κατόπιον διεξεύχθησαν ὡς ἐκ τῶν προοδευ-
 τικῶν τάσεων τοῦ ἐνός. Προσέτι ὁ προῖων
 πολιτισμὸς τοῦ προανθρώπου καταδείκνυται συ-
 νέπεια τῆς καρποφαγίας του. Ἡ διαίτα αὕτη
 ὄχι μόνον τᾶ ἐξησφάλιζε τροφήν ἐπαρκεστέραν
 ἢ ὅσην ἡδύναντο νὰ εὐρωσι τὰ χορτοφάγα ἢ τὰ
 σαρκοφάγα ζῶα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀφθονωτέρας ποσό-
 τητας, συντελέσασα δὴ ὡς ἐκ τῆς ποικιλίας τῆς
 εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς αὐτοβουλίας καὶ αὐτε-
 νεργείας καὶ εἰς κοινωνικόν τινα ἀλτρουισμόν,
 ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἐγωιστικὴν ἀντιζηλίαν τῶν
 σαρκοβόρων ἀποφευγόντων ἄλληλα, καὶ εἰς τὴν
 μονοτονίαν τῶν χορτοφάγων ἀγελαζομένων τυφλῶς
 ὑπὸ ἓν ἄτομον. Ἐντεῦθεν ἡ ἀνατολὴ τῆς κοι-
 νωνικῆς ἠθικῆς ὀφείλεται εἰς τὴν καρποφαγίαν.
 Προσέτι ἡ ἔνεκα τῆς διαίτης ταύτης δαψιλῆς
 σχολῆ καὶ ἀνεσις ἤγαγεν εἰς τὴν ἀφύπνισιν τοῦ
 καλλιτεχνικοῦ ὀρμεμφύτου. Ἐντεῦθεν τὸ βίαιον
 βαθμηδὸν ὑποχωρεῖ καὶ προβαίνει ἰσχυροποιού-
 μενον τὸ ἄβρον τῶν τρόπων. Αἱ μεταναστευτικαὶ
 τάσεις προεκάλεσαν γνώσιν νεωτέρων ἰδεῶν ἀντι-
 θέτως πρὸς τὸ πιθηκικὸν γένος ὅπερ ἠρκέσθη νὰ
 ἐναπομείνῃ περικεκλεισμένον ἐντὸς τῆς ἀτέρμονος
 μάξης τῶν πυκνῶν δεινῶν. Τὸ προανθρώπινον
 γένος ἀπεσπάσθη τῆς δεινῆς κοιτίδος του, καὶ
 διαμείναν πιστὸν εἰς τὰς διαιτητικὰς ἔξεις ἃς
 ἐκληροδότησεν αὐτῷ ἡ δεινῆς κοιτίδος του εὔρε-
 φῶς καὶ μετεμορφώθη βαθμηδὸν εἰς ἀνθρώπινον
 γένος. Ἄπαξ ὁ στοχασμὸς ἰσχυροποιήθη οἱ
 σωματικοὶ μύθοι ἐμειώθησαν, αἱ δὲ ἀνθρώπιναι
 λειτουργίαι ἤρξαντο κραταιοῦναι. Ἀναμφι-
 βόλως ἡ αὕτη δύναμις καὶ νῦν, ἀκάματος ὡς
 ἀνεκαθεν, σφοδρὰ ὡς ἦτο ἐν τῇ πρώτῃ ὠθήσει τῆς
 ἐν μέσῳ τῆς δεινῆς πατρίδος μας, ἐλαύνει ἡμᾶς
 ἐπὶ τὰ πρόσω, τελειοποιούσα ἀπὸ γενεᾶς εἰς
 γενεάν τὴν θαυμασίαν ἀνατροφὴν ἡμῶν ὡς
 ἀτόμων καὶ ὡς συνόλου, ἀνψύουσα καὶ ἐξευ-
 γενίζουσα, φρονηματίζουσα καὶ οἰκοδομοῦσα.

ΕΥΓΕΝΟΛΟΓΙΑ.

Βαθμηδὸν τὰ κοινωνιολογικὰ ζητήματα διεκδι-
 κοῦσι τὴν θέσιν των, ὑποχωρούντων τῶν πολιτικῶν
 ἄτινα ἐπὶ τόσους αἰῶνας ἐπέσπασαν τὴν προσοχὴν
 τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ ζημίᾳ τῶν οὐσιωδωτέρων συμ-
 φερόντων τοῦ Γένους. Οὐδέποτε ἀληθῶς ἔπαυσεν
 ἡ ἐρευνα τῶν κοινωνιολογικῶν νόμων, ἀλλ' ἐγένετο
 μέχρι τοῦδε δειλῶς, ἀφανῶς καὶ σποραδικῶς, καί-
 τοι ἄρκετὰ ἐπιμόνως ὥστε νὰ γενῆσῃ κοινωνιο-
 λόγους γιγαντίου ἀναστήματος. Ὁ ἀριθμὸς τού-
 των ἤδη εἶνε οὐ σμικρὸς ἐν πάσαις ταῖς χώραις,
 καὶ ἦτο φυσικὴ συνέπεια νὰ προκύψῃ ἡ πρὸ
 ὀλίγων μηνῶν συσταθεῖσα ἐν Λονδίῳ Κοινωνιο-
 λογικὴ Ἐταιρεία ἧς μέλη ἤδη εἰσὶν οἱ κράτιστοι
 κοινωνιολόγοι τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Ἄρκοῦμαι εἰς ἀπλήν ἀναγραφὴν τοῦ γεγονότος, ἐπιφυλασσόμενος νὰ γράψω ἐν ἐκτάσει βραδύτερον. Πρώτιστος σκοπὸς τῆς Κοινωνιολογικῆς Ἑταιρίας εἶνε νὰ προαγάγῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ τὴν ἔρευναν, καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν διάδοσιν τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ἐν ταῖς διαφόροις αὐτῶν ἀπόψεσι καὶ ἐφαρμογαῖς. Πῶς προέκυψαν τὰ κοινωνιολογικὰ φαινόμενα, πῶς δέον νὰ μελετῶνται, καὶ πῶς προώριστα νὰ λυθῶσι ταῦτα τὰ τρία κεφάλαια συναποτελοῦσι τὴν ἐργασίαν εἰς ἣν αἱ ἀδρότεροι διάνοιαι τῆς ἐποχῆς μας μέλλει νὰ ἐπιδοθῶσιν συνενοούμεναι εἰς μέγα καὶ ἐπιβάλλον σωματεῖον. Προέκυψεν ἤδη καὶ καρπὸς τις ἐκ τῆς συνεργασίας των. Ἐτέθησαν αἱ βάσεις νέας ἐπιστήμης ἣτις ὀνομάσθη εὐγενολογία (Eugenics) καὶ εἶνε προῖον συνδιασκέψεως τῶν κορυφαίων κοινωνιολόγων. Τί ἐστὶν εὐγενολογία; Ὁ Γάλτων καὶ ὁ Κάρλ Πήρσον μᾶς ἐξηγοῦσιν ὅτι ἡ εὐγενολογία εἶνε ἐπιστήμη ἐρευνῶσα τοὺς νόμους καθ' οὓς ὁ χαρακτήρ οἰουδήποτε γένους ἀνθρώπων, ἀναπτύσσεται καὶ βελτιοῦται. Πᾶσα φυλὴ περιέχει ὀλίγα τινα στοιχεῖα κατ' ἐξοχὴν εὐγενῆ λόγῳ ποικίλων αἰτιῶν καὶ ἐπιδράσεων. Ἡ εὐγενολογία θὰ ἀσχοληθῇ εἰς τὸ πῶς ἐστὶ δυνατόν νὰ χρησιμοποιοῦνται ὅμοιαι αἰτίαι καὶ ἐπιδράσεις ἵνα ὁ ἀριθμὸς τῶν κατ' ἐξοχὴν εὐγενῶν στοιχείων αὐξήσῃ καὶ δὴ γενικοποιηθῇ. Κληρονομικότης, γονιμότης, ἀνατροφή, γάμος, ἐννοεῖται, εἰσὶ θέματα ὑπαγόμενα εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς εὐγενολογίας. Ὡς πρὸς τὸ γάμον, φέρ' εἰπεῖν, ἡ εὐγενολογία βαθμηδὸν θὰ εἰσάγῃ εἰς τὴν δημοσίαν γνώμην ἐντυπώσεις τοιαύτας ὥστε τὰ δυσάρμοστα συνοικέσια — τὰ τείνοντα νὰ ἐμποδίζωσι τὴν γένεσιν τῶν κατ' ἐξοχὴν εὐγενῶν στοιχείων — νὰ ἀποδοκιμάζωνται, κατακρίνωνται καὶ προλαμβάνωνται. Ἀφ' ἑτέρου νὰ ἐπιδιοκιμάζωνται, τιμῶνται καὶ ἐνθαρρύνωνται γάμοι ὑπισχνούμενοι γενίκευσιν τῶν κατ' ἐξοχὴν εὐγενῶν στοιχείων. Ἡ κοινὴ γνώμη θὰ ποτισθῇ τοιοῦτοτρόπως διὰ τῶν ἐντυπώσεων τούτων ὥστε ἡ εὐγενολογία νὰ ἰσχύῃ ὡσεὶ θρησκευτικῆ πεποιθήσις ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, χάριν τοῦ Γένους. Εἶνε πρόδηλον ὅτι ὅπου, ὡς ἐν Ἑλλάδι, δὲν ὑφίσταται δημοσία γνώμη, ἡ εὐγενολογία δὲν δύναται νὰ ἐπιδαψιλεύσῃ τὰ ἀγαθὰ τῆς. Ἄλλ' ὅπωςδῆποτε ἀσμένως χαιρετίζομεν τὴν νέαν ταύτην ἐπιστήμην, ἣτις, ὡς ὁ ἀναγνώστης τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ θὰ ἀντελήφθῃ ἀμέσως, εἶνε σπουδαία συμβολὴ εἰς τὴν θεμελίωσιν τῆς βιολογικῆς ἐπιστήμης καὶ φιλοσοφίας, δηλαδὴ τῆς θρησκείας τοῦ μέλλοντος. Μεταξὺ τῶν ἀρχῶν αἰτινες ὑποστηρίζονται ὅσον ἀφορᾷ τὸν γάμον εἶνε αἱ ἑξῆς: ἡ τοῦ Τολστόη, ὅτι οἱ γονεῖς δέον νὰ ἐμφορῶνται ὑπὸ τοῦ ἰδεώδους τῆς ἀγνείας, ἵνα τὰ τέκνα των εἶνε εὐγενῆ ἢ τοῦ Ἀνδρέα Τζάκσον, ὅτι ἡ ἡλικία τῶν γονέων δέον νὰ μὴ εἶνε κάτω τῶν 30 ἵνα προκύπτωσι τέκνα ὑγιῆ καὶ ἡ τοῦ

Σαμφὸν Χόλδεν, ὅτι οἱ γονεῖς δέον νὰ ἔχουν ἀνατραφῆ βιολογικῶς ἵνα νὰ τέκνα των ἐκδηλώσωσι τὰ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει λαυθάνοντα θεάνθρωπα ὀρμέμφυτα.

Ο ΜΑΡΚΟΝΗΣ ΚΑΙ Η ΝΑΥΤΙΛΙΑ.

Εἶνε δύσκολον νὰ ἀποφανθῇ τις ἂν ὑπάρχῃ που ἄλλος πλὴν τοῦ Μαρκόνη, τοῦ ἐφευρόντος τὸν ἄνευ σύρματος τηλέγραφον, ἀντάξιος τοῦ πλούτου καὶ τῆς φήμης ἣν χαίρει ὁ τριακονταετῆς οὗτος ἰταλός. Μετ' ὀλίγον ἢ Ἀγγλία καὶ ἢ Ἀμερικὴ θὰ συνενοοῦνται ἄνευ σύρματος ἀντὶ δαπάνης ἡμίσεος φράγκου τὴν λέξιν. Ἡ τιμὴ αὕτη εἶνε σημεῖον διδάσκον ὅτι ἡ διὰ μαρκονογραφίας συγκοινωνία ἐστὶ μετ' οὐ πολὺ ἀσυγκρίτως ἐφθηνότερα ἢ ὅσον εἶνε σήμερον. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ χρῆσις τοῦ θαυμασίου τούτου μέσου συγκοινωνίας περιορίζεται ὡς προνόμιον τῶν πλουσίων καὶ ἂν ἐξηρτᾶτο ἀπὸ αὐτοῦ θ' ἀπέειχεν εἰσέτι πολὺ μακρὰν ὑπὸ τοῦ νὰ ἀποβῇ καθολικὸν δῶρον τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ. Διὰ τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν ἡ μαρκονογραφία εἶνε ὑπερτάτης σπουδαιότητος διότι εἶνε ἱκανὴ νὰ παρέχῃ πολύτιμον προστασίαν κατὰ τῶν κινδύνων τῆς θαλάσσης· μολαταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον βαθύπλοια πλοῖα δύνανται νὰ συγκοινωνῶσι μὲ τὴν ἀκτὴν. Ἄλλ' ἡ ἔποψις τῆς παγκοσμίου ναυτιλίας εἶνε πολὺ ζωτικωτέρα παρὰ ἂν πρόκειται ἑκατομμυριοῦχος τις νὰ συγκοινωνήσῃ μὲ τὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα τῶν μεγαλοπόλεων ἀπὸ τὸ κατάστρωμα τῆς θαλαμηγοῦ του. Μόνον τοιαῦτα πλοῖα, καὶ τὰ κολοσσιαῖα ἀτμόπλοια τῶν διαπορθμευτικῶν ἐταιριῶν δύνανται σήμερον νὰ ἔχωσι μαρκονογραφικὸν ὄργανισμὸν. Ἄλλὰ δὲν προώριστα νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡ προνομιακὴ αὕτη χρῆσις τῆς ἐφευρέσεως. Ἐν Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἀμερικῇ καταβάλλονται ἐνέργειαι ὅπως διὰ νόμου ἀπαγορευθῇ ἡ σύστασις μεγάλης ἐταιρίας ἱκανῆς νὰ λάβῃ τὸ μονοπώλιον τῆς μαρκονογραφίας. Τοῦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα παρασκευάζει τὴν διαπίστευσιν τῆς ὑπηρεσίας εἰς τὸ κράτος, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ γίνῃ δυνατόν ὥστε πᾶν πλοῖον, καὶ τὸ πτωχότατον, νὰ χαίρῃ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν προστασίαν ἣν ἡ μαρκονογραφία καὶ μόνη ἡ μαρκονογραφία φαίνεται προορισθεῖσα νὰ παρέχῃ εἰς τὴν ναυτιλίαν. Ἡ τάσις τοῦ διαπιστεῦειν εἰς τὸ κράτος πᾶσας τὰς λειτουργίας εἶνε ἀναμφισβήτητος, καίπερ βραδεῖα. Εἶνε εὐάρεστον ὅτι εἶνε βραδεῖα διότι ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ κράτος εἶνε κίβδηλον καὶ ἀρπακτικόν, ἄλλ' ἐστὶ ταχεῖα καὶ ἀκατάσχετος ἅμα συνετισθῶμεν ἄρκετὰ ὥστε νὰ ἐννοῶμεν ὡς κράτος τὴν ὀλομέλειαν. Τὸ κράτος σήμερον δὲν εἶνε ἄλλο τί εἰμὴ ἐν χυδαῖον κομιτάτον τῶν κεφαλαιούχων.